

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Monika Štekrová

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia - diplomacie

Obchod s krvavými diamanty jako prostředek financování mezinárodního terorismu
(bakalářská práce)

Autor: Monika Štekrová

Vedoucí práce: Ing. Jan Martin Rolenc

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně a vyznačil/a všechny citace z pramenů.

V Praze dne

.....
podpis studenta

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce Ing. Janovi Martinovi Rolencovi za jeho odborné vedení, velmi cenné rady a především za jeho trpělivost. V neposlední řadě patří velké díky mé rodině, která mě po celou dobu studia podporovala a zejména pak mému otci za jeho užitečné náměty k mé závěrečné práci.

Seznam zkratek

AML/CFT	Anti Money Laundering /Combating the Financing of Terrorism - opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu
CIA	Central Intelligence Agency - Ústřední zpravodajská služba USA
FATF	Financial Action Task Force – Finanční akční výbor proti praní peněz
FBI.....	Federal Bureau of Investigation - Federální úřad pro vyšetřování
G8	The group of eight - sdružení osmi nejvyspělejších států světa
GSM	Global System for Mobile Communications – globální systém pro mobilní komunikaci
HRW.....	Human Rights Watch - mezinárodní nevládní organizace, která vede výzkum lidských práv a lidská práva prosazuje
JAR.....	Jihoafrická republika
KLDR	Korejská lidově demokratická republika
MI5	Military Intelligence, Section 5 - britská bezpečnostní služba
MI6	Military Intelligence Deputy 6 - tajná britská služba
OSN.....	Organizace spojených národů
USA	United States of America - Spojené státy americké
USD.....	United States dollar - americký dolar

Obsah:

Úvod	1
1. Cíl práce a metodika	3
2. Zdroje financování terorismu	5
2.1. Způsoby dělení zdrojů financování terorismu	5
2.1.1. Financování z legálních zdrojů	6
2.1.1.1. Zneužití legálních zdrojů	7
2.1.2. Financování z nelegálních zdrojů	7
2.1.3. Státy sponzorující terorismus	9
3. Proces financování terorismu	10
4. Financování terorismu prostřednictvím „krvavých diamantů“	17
4.1. Pojem „krvavé diamanty“	17
4.2. Světoví producenti diamantů	19
4.3. Snaha o regulaci a kontrolu světového obchodu s diamanty	19
4.4. Diamanty jako zdroj financování světového terorismu	22
5. Dotazníkový průzkum	25
5.1. Úvod do problematiky dotazníku	25
5.2. Výsledky dotazníkového průzkumu	26
Závěr	36
Seznam grafů, obrázků a tabulek	41
Seznam použité literatury	42
Přílohy	45
Příloha 1: Seznam teroristických organizací	45
Příloha 2: Seznam států, které údajně podporují terorismus	46
Příloha 3: Světoví producenti diamantů	47
Příloha 4: Počet útoků podle regionu v letech 2005 - 2010	48

Úvod

Terorismus je pojem, který vzbuzuje velké množství reakcí a názorů. Jeho aktuálnost bezesporu stoupla po datu 11. září 2001 a po mezinárodních intervencích v Afghánistánu a v Iráku. V současné době si však můžeme položit otázku, zda je pojem terorismu ještě stále aktuální. Teroristické útoky se čas od času objeví, navíc 2. května 2011 byl zabit nejznámější představitel terorismu Usáma Bin Ládín. Tato událost bezpochyby rozvířila již poněkud uklidněné vody a o hrozbě teroristických útoků se opět začalo bouřlivě diskutovat. Smrt Bin Ládina totiž může rozpoutat vlnu odvetných akcí, které by mohly mít nedozírné následky.

Na otázku, zda je terorismus i v dnešní době aktuálním tématem lze tedy odpovědět, že ano. Po smrti nejznámějšího teroristy jeho význam opět vzrostl a v tisku je velmi frekventovaný. Téma této práce je tedy také bezpochyby aktuální a jejím cílem je mimo jiné připomenout pojem terorismus jako takový, zhodnotit jeho dopad na dnešní svět a pokusit se odpovědět na otázku, zda je třeba se terorismem nadále zabývat.

Celá práce je uvozena samostatnou kapitolou, která pojednává o metodice a cílech práce. Seznámení s metodikou je nezbytným úvodem do každé odborné práce, proto je na ni pamatováno i v tomto případě.

Velice důležitým tématem této bakalářské práce je způsob financování světového terorismu. Pokusím se odpovědět na otázku, které zdroje světový terorismus pro své příjmy využívá a jaké místo zaujímají v tomto procesu právě diamanty samotné. Nejprve je však třeba nastínit, které všechny zdroje terorismus pro své financování využívá.

Další kapitola je věnována procesu financování terorismu. Jejím cílem je seznámit se se způsoby, jakými jsou teroristé schopni financovat své zájmy. Jelikož se jedná o proces, jak naznačuje již samotný název, je v této kapitole jeho průběh přehledně popsán a naznačen.

Stěžejním tématem předkládané práce je pojem krvavé diamanty. Konkrétně obchod s nimi jako prostředek k financování mezinárodního terorismu. Jednotlivé podkapitoly se zabývají státy, které jsou v současnosti největšími producenty krvavých diamantů a hrají velkou roli ve financování terorismu. Protože celý svět si začal postupně uvědomovat, že trh s diamanty je nekontrolovaný a situace se neustále zhoršuje, objevily se snahy jej regulovat a kontrolovat. Podkapitola, která se této problematice věnuje, se snaží odpovědět na otázku, zda

se tato snaha setkala s úspěchem. Cílem této kapitoly je ukázat, že nejen diamanty slouží jako zdroj peněz pro teroristické organizace. Příslušníci některých větví terorismu se naučili využívat i jiné nerostné suroviny, které mohou prodávat na světových trzích. Vyzdvižen je zde však i nadále význam diamantů samotných a je také vysvětleno, proč právě tyto minerály jsou natolik oblíbené a žádané.

Poslední kapitola uzavírá teoretickou část práce. Jejím hlavním cílem je zmapovat prostřednictvím dotazníku povědomí o terorismu mezi lidmi různých věkových kategorií a vzdělání. Dalším záměrem dotazníku je zjistit, zda jsou si občané vědomi toho, jakým způsobem je mezinárodní terorismus financován. Jelikož je hlavním tématem celé práce pojem krvavé diamanty, je i stěžejní otázka celého dotazníku orientována stejným směrem. Respondenti byli dotazováni, co jim pojem krvavé diamanty říká a zda o něm vůbec někdy slyšeli v souvislosti s terorismem. Forma dotazníku se ukazuje jako užitečná pro zjištění povědomí o terorismu u široké veřejnosti a jejich znalostí o způsobu jeho financování. Úkolem je také zjistit, jak lidé terorismus v dnešní době vnímají a zda jsou přesvědčeni o jeho aktuálnosti.

Shrnutí poznatků jak z dotazníku, tak z teoretické části a studia příslušných pramenů je obsaženo v samotném závěru práce.

1. Cíl práce a metodika

Hlavním cílem této práce je analyzovat dostupné zdroje, které se zabývají procesem a financováním světového terorismu. Druhotným záměrem je pak zjistit povědomí u veřejnosti a její názor na terorismus jako takový.

Práce je rozdělena do tří částí. Teoretická část je uvozena způsoby financování mezinárodního terorismu. Tato kapitola je nezbytná pro seznámení se se všemi způsoby jeho financování. Jedním z nich je prodej krvavých diamantů. Zmíněný pojem je hlavním tématem celé práce. Teoretická část je z velké části věnovaná právě krvavým diamantům. Důvodem je snaha objasnit, co v sobě název krvavé diamanty obnáší a jaké místo zaujímá v procesu financování mezinárodního terorismu. Prostor je pak tomuto pojmu věnován i dále v praktické části, kdy se pomocí dotazníku snažíme zjistit, jak veřejnost vnímá a chápe tento pojem a zda má nějaké povědomí o způsobu financování terorismu.

Praktická část samotná tvoří druhou část práce. Tvořena je dotazníkem, který má za úkol zjistit povědomí o terorismu mezi veřejností. Hlavním cílem dotazníku je zjistit, zda lidé vědí o tom, jak je mezinárodní terorismus financován a v neposlední řadě jestli znají pojem krvavé diamanty jako jeden z prostředků financování. Respondenty dotazníku byli lidé všech věkových kategorií a vzdělání. Část z nich byla oslovena přímo na ulici formou ústních dotazů, a jejich výsledek byl písemně zaznamenán. Další část respondentů se zúčastnila dotazování v elektronické podobě prostřednictvím sociální sítě Facebook. Dotazník byl anonymní a byl následně vyhodnocen jak písemně, tak graficky. Výsledky pak byly shrnuty a použity v samotném závěru práce.

Dotazník jsem zvolila proto, že se jedná o dobrou formu pro oslovení široké veřejnosti a vhodný prostředek, jak přehledně a srozumitelně zaznamenat výsledky a učinit z nich potřebné závěry. Výsledky dotazníku byly přínosné i pro mou práci. Navíc se jedná o nejvhodnější metodu pro to, jak zjistit povědomí veřejnosti o celé problematice a lze tyto výsledky také prakticky aplikovat. A to např. v boji proti financování terorismu v daných zemích apod.

Závěr samotný shrnuje jak výsledky z teoretické, tak i z praktické části práce. Navíc se snaží najít nový pohled na situaci a v neposlední řadě osvětlit problém terorismu.

Budeme-li se zabývat konkrétně metodikou práce, bylo použito jak klasické definování odborných termínů, které byly čerpány z odborných zdrojů, tak zapracování vlastního průzkumu dotazníkového typu a taktéž nastínění řešení stávající situace.

- ✦ odborná literatura
- ✦ slovníky
- ✦ příslušné publikace vztahující se k tématu terorismu
- ✦ mezinárodní smlouvy, deklarace a dokumenty vztahující se k tématu terorismu
- ✦ příslušné tiskové zprávy k problematice v internetové podobě
- ✦ vlastní průzkum dotazníkového typu

Získané informace byly rozděleny do grafických a tabulkových přehledů, umístěných v logické návaznosti do praktické části práce. Cílem této metody bylo zjištění povědomí o terorismu jako takovém u veřejnosti. Další snahou bylo zjistit, jak dalece jsou lidé o terorismu informováni, jak o něm smýšlejí a hlavně, zda jsou si vědomi toho, jakým způsobem je mezinárodní terorismus financován. Další otázky pak byly věnovány samotnému pojmu krvavé diamanty a opět snaze zjistit, co o nich veřejnost ví.

Otázky v dotazníku byly rozpracovány do několika kategorií:

- ✦ I. část – zjištění skladby respondentů
- ✦ II. část – zaměření na povědomí o terorismu jako takovém
- ✦ III. část – zjištění povědomí o způsobu financování mezinárodního terorismu
- ✦ IV. část – zjištění povědomí o pojmu krvavé diamanty

2. Zdroje financování terorismu

Pokusíme-li se zmapovat zdroje a procesy financování terorismu, je třeba říci, že se jedná o oblast, o které příliš mnoho nevíme. Informace jsou totiž nedostupné nebo pečlivě utajované, což plyne z působení teroristů zpravidla v ilegalitě. Skutečnost, že tyto informace jsou špatně dostupné a kusé, neznamena, že nelze shromáždit určité poznatky o tom, jak financování probíhá.

Pracovala jsem pouze s veřejně přístupnými zdroji. Byly jimi internet a především stránky ministerstva zahraničí. Domnívám se, že se jedná o velmi relevantní zdroje, které jsou snadno dostupné a přehledné. Otázkou však zůstává, zda jsou zároveň dostatečně přesné z důvodů utajení a dalších skutečností, které souvisejí s terorismem, který si samozřejmě své zdroje pečlivě střeží. Bylo by nepochybně užitečné, kdybych měla k dispozici přímo rozpočtové zprávy teroristických organizací. To ale bohužel není možné, proto jsme nuceni spokojit se s výše jmenovanými zdroji a s tiskovými zprávami, které také pár neúplných informací přinášejí.

2.1. *Způsoby dělení zdrojů financování terorismu*

V této podkapitole je uveden jeden ze způsobů dělení zdrojů financování terorismu. Celkově jde o tři hlavní zdroje, přičemž bližší informace o nich nám pomohou proniknout hlouběji do problematiky ostatních finančních aspektů terorismu.

Konkrétně se jedná o tyto tři zdroje:

- ◆ Financování z legálních zdrojů
- ◆ Zneužití podpory z legálních zdrojů
- ◆ Financování z nelegálních zdrojů¹

¹ DVOŘÁK, V.: *Financování terorismu* - <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx>, 2009, str. 5

2.1.1. *Financování z legálních zdrojů*

Konkrétní legální zdroje, z nichž může financování pocházet, jsou:

- ♦ *Finanční podpora sympatizujících států terorismu:* lze předpokládat, že tato finanční podpora bude obecně obtížně zjištělná. Navíc sympatizující státy mohou terorismus podporovat i jinými než pouze finančními prostředky. Na tomto místě lze jmenovat podporu diplomatickou, ideologickou či poskytování zbraní nebo jiného materiálu. Samozřejmě i tyto nepeněžní formy podpory mohou být významné pro financování terorismu.² Například poskytování zbraní teroristické organizaci spřáteleným režimem vede ke snížení transakčních nákladů na nákup zbraní. O ušetřené peněžní prostředky poté může být méně peněz použito z jiných, např. nelegálních zdrojů. To může následně také snižovat bezpečnostní rizika teroristické organizace, protože financování z nelegálních zdrojů zvyšuje riziko dopadení prostřednictvím neúmyslného odhalení při pátrání po běžné kriminální činnosti.

Mezi země, které podporovaly nebo podporují terorismus podle představitelů USA, jsou Libye, Súdán, Sýrie, Írán, Irák, Jemen, Afghánistán, KLDR, Kuba, Somálsko.

- ♦ *Finanční podpora sympatizujících firem:* i tento typ podpory může mít kromě jiných forem i podobu přímé finanční podpory. Přičemž tyto firmy ji vědomě teroristům poskytují, případně zajišťují distribuci prostředků určených na podporu terorismu.³

Teroristická uskupení nepotřebují ke svému fungování zdaleka jen zbraně, ale i řadu věcí běžné spotřeby. Pro teroristické organizace je bezpochyby výhodné vybudovat si dobrý vztah s jednou firmou, která se stane jejich předním dodavatelem. Neustálé shánění a prověřování nových dodavatelů výrazně zvyšuje transakční náklady. V případě dlouhodobého vztahu s dodavatelem se pak náklady na přípravu kontraktu sníží a tím pádem se sníží i celkové transakční náklady. To přináší výhodu i v tom smyslu, že je díky tomu potřeba méně peněžních prostředků ze zbylých, např. nelegálních zdrojů.

² DVOŘÁK, V.: *Financování terorismu* - <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx>, 2009, str. 4

³ CHOSSUDOVSKY M.: *Financování terorismu* - <http://www.exopolitika.cz/news/financovani-terorismu/>, 2011

- ♦ *Finanční podpora sympatizujících občanů:* tato forma podpory probíhá zpravidla ve formě darů.

Příkladem může být právě Al Kaida, která vlastní výdělečné firmy, získává dary od stejně smýšlejících stoupenců a tuneluje fondy z darů muslimským charitativním organizacím.⁴

Je třeba zdůraznit, že teroristické organizace nevyvíjejí vlastní aktivity za účelem zisku, a to i vlastní legální produkci. Jak Dvořák uvádí, dosahování vlastní legální produkce přinášející výnos umožňuje teroristickým organizacím především následující skutečnost: „*Některé organizační formy podnikání např. společnost s ručením omezeným umožňují zneprůhlednit vlastnictví formou řetězení podílů. Ještě složitější situace může nastat u akciové společnosti, kde v některých případech je velmi složité faktické vlastnictví rozkrýt.*“⁵

2.1.1.1. Zneužití legálních zdrojů

V případě zneužití legálních zdrojů jde prakticky o všechny ilegální aktivity, kterými si jejich pachatelé přijdou na ilegální výnos.

Dvořák⁶ konkrétně potom jmenuje „*použití podvodných praktik naléhavých výzev zaměřených na různé komunity, či charitativní organizace s žádostí o peníze pro různé skupiny potřebných*“, přičemž se podle něj jedná o klasické druhy hospodářské kriminality, jako je podvod či zpronevěra, případně praktiky organizovaného zločinu jako jsou zavražďování, vydírání apod. Dalším příkladem je zneužití ve formě zpronevěry fondů, ať už charitativních, či humanitárních sbírek, zejména v oblasti neziskového sektoru.

2.1.2. Financování z nelegálních zdrojů

Pod tímto pojmem si můžeme představit financování terorismu z vlastní kriminální činnosti v kriminální ekonomice. Zde je nutno říci, že v dnešní době není tento zdroj a tato činnost ničím neobvyklým. Konkrétně se jedná o tyto kriminální aktivity: např. únosy, vydírání, pašování, obchodování s drogami nebo loupeže. Významnou se kromě vlastního

⁴ PIKE J.: *Al-Qa'ida (The Base)* - <http://www.fas.org/irp/world/para/ladin.htm>, 2009

⁵ DVOŘÁK, V.: *Financování terorismu* - <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx>, 2009, str. 5

⁶ Tamtéž

zapojení teroristických skupin do drogového byznysu stává i jejich spolupráce s výrobci a distributory drog⁷.

Podle Dvořáka se financování z nelegálních zdrojů z kriminální činnosti sympatizantů týká především skupin organizovaného zločinu se zájmem na ekonomické i politické nestabilitě regionu, ve kterém operují, a neschopnosti státu proti jejich obchodům zasahovat.

Toto bezesporu platí u režimů, které proti dané kriminální činnosti bojují nejen oficiálně, ale i prakticky. U režimů, které tyto kriminální činnosti buď tolerují, nebo na nich aktivně participují, však toto platit nemusí. Skupiny organizovaného zločinu pak za tuto spolupráci mohou vládnoucímu režimu poskytovat finanční prostředky. Pokud se daný režim uchyluje k terorismu, mohou být tyto prostředky použity k financování terorismu.⁸

Následující tabulka mapuje zdroje financování terorismu.

Tabulka 1: Zdroje příjmů teroristických organizací

Dříve	Nyní
Podvody vůči státní správě (např. získávání veřejných zakázek pro stavební firmy)	Krádeže (nejčastěji bankovní loupeže)
Prodej drog	Vydírání
Kluby (zakládání bezpečných míst pro schůzky špiček zločineckých organizací)	Únosy a výkupné
Gambling	Výpalné
Prodej padělků (CD, oblečení apod.)	Příliv peněz ze hraničních úspor
Legitimní podnikání (např. poradenské firmy)	Podpora od některých vlád (Irák, Sýrie, Libye)
Podnikání na akciovém trhu	Prodej vlastního tisku
Franšíza vlastních teroristických operací	

Zdroj: Ekonom, č. 46/2002, s. 26

⁷ JOHNSTON, R. B., NEDELESCU, O. M.: *The Impact of Terrorism on Financial Markets* - <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2005/wp0560.pdf>, 2005, str. 13

⁸ DVOŘÁK, V.: *Financování terorismu* - <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx>, 2009, str. 6

2.1.3. *Státy sponzorující terorismus*

Ve chvíli, kdy terorismus přejde z vnitrostátní na mezinárodní úroveň, začínají působit na poli ekonomickém noví aktéři. Ti dostali název „státy podporující terorismus“. Jejich sponzorská činnost má dvě hlavní podoby: jednak financování teroristických skupin a pak také poskytování základen, výzbroje a výstroje pro jejich výcvik. Na konci 20. století se vyhranil i druhý rozměr nepřímé teroristické strategie – vedle vyhýbání se přímému souboji to je najímání si organizací, aby na vytipovaný stát (v naprosté většině případů šlo o státy Západu) zaútočily buď na jeho území, nebo dokonce v jiném státě, kde je jeho vliv a přítomnost nežádoucí. Přitom se usilovalo o co největší ztížení identifikace objednatele teroristického činu a o vyhnutí se přímému ozbrojenému konfliktu s napadeným státem.⁹

Např. Sýrie si najala teroristy vyškolené v Alžírsku, aby zavraždili velvyslance Francie v Bejrútu. Touto akcí chtěla Francii donutit, aby se vzdala svých ambicí v Libanonu. Írán zase např. sponzoroval šíitskou proiránskou organizaci Hizbaláh v jižním Libanonu. Ta zakázku na provedení teroristických útoků (výbuchy náloží ve velkých obchodních domech a ve stanicích metra) zadala Tunisánům usazeným v Paříži. Cílem této akce bylo vynutit si propuštění arménských teroristů uvězněných ve Francii.¹⁰

⁹ EICHLER, J.: *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. 300 s., str. 150

¹⁰ EICHLER, J.: *Globální terorismus jako nejvážnější bezpečnostní hrozba současnosti* - http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2004/rozhledy2004-1.pdf, 2004, str. 10

3. Proces financování terorismu

Cesty financování terorismu jsou z hlediska působení teroristických organizací velmi důležité. Stejně tak důležité jsou především subjekty vynakládající své prostředky k financování terorismu samotného. Je logické, že tyto subjekty nemají žádný zájem na svém veřejném spojování s teroristickou činností.

Také proto je tedy pro podporovatele teroristických organizací důležité, aby toky těchto peněžních prostředků byly co nejobtížněji vypátratelné. Zájem na bezpečném převodu peněžních prostředků ze zbylé části ekonomiky k teroristickým organizacím mají i samotní teroristé.

Jakákoliv podpora terorismu totiž vzhledem k mezinárodní válce proti terorismu představuje v současné době v případě odhalení výrazná bezpečnostní rizika. Pokud by docházelo k nárůstu bezpečnostních rizik, mohli by se oni podporovatelé zvenčí poohlédnout po jiném politickém subjektu sledujícím podobné politické cíle, se kterými by vzájemná spolupráce obnášela nižší míru rizika.

Část peněžních prostředků teroristů často tvoří příjmy z nelegální činnosti. Tyto prostředky je pro teroristické organizace velmi důležité zlegalizovat. V opačném případě by totiž riskovaly, že tyto prostředky přitáhnou pozornost úřadů bojujících proti organizovanému zločinu a následně i autorů protiteroristických politik. Respektive, že pátráním státních složek po běžných kriminálních aktivitách dojde jako k vedlejšímu produktu nalezení stop teroristických aktivit.

Vzhledem k výše uvedené nutnosti utajení mají cesty financování terorismu některé společné rysy. Takto je popisují Johnston a Nedelescu:¹¹

„Teroristé se pokoušejí zakrýt zdroje peněžních prostředků a jejich místo určení, změnit podobu těchto peněžních prostředků či je přesunout na místo, kde méně pravděpodobně přilákají pozornost“

¹¹ JOHNSTON, R. B., NEDELESCU, O. M.: *The Impact of Terrorism on Financial Markets* - <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2005/wp0560.pdf>, 2005, str. 15

Dvořák uvádí, že transfery uskutečňované teroristy mohou probíhat v legálním či nelegálním systému.

V legálním systému můžou transfery peněžních prostředků tedy probíhat dvojím způsobem:

- ◆ Bankovní převody legálními peněžními ústavy
- ◆ Utajovaný transfer a ukrytí fondů prostřednictvím legálních firem¹²

Bankovní převody legálními peněžními ústavy mohou probíhat kromě klasického příkazu k úhradě, pomocí internet bankingu, či GSM bankingu i pomocí transmitter bankingu. Transmitter banking je založen na principu, že člověk po předložení průkazu totožnosti a vyplnění příslušného formuláře odešle určitou sumu peněz v podstatě kamkoli na světě. Asi nejznámějším případem transmitter bankingu v současnosti je mezi širokou veřejností velmi populární banka Western Union.

U utajovaného transferu a ukrytí fondů prostřednictvím legálních firem uvádí Dvořák¹³ následující charakteristiky, které takovéto typy transferů zjednodušují:

- ◆ příjem a výdej finančních hotovostí
- ◆ minimální kontrola ze strany státních orgánů
- ◆ zjednodušené účetnictví
- ◆ absence ověřování účetní uzávěrky auditorem
- ◆ absence výroční zprávy hospodaření
- ◆ snadné a rychlé založení podniku

U prvních pěti bodů asi není sporu. Zajímavý je však bod poslední, snadné a rychlé založení podniku. To se totiž zpravidla považuje za předpoklad ke zdravému prostředí a ne jako prvek v konečném důsledku napomáhající k financování terorismu.

¹² DVOŘÁK, V.: *Financování terorismu* - <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx>, 2009, str. 6

¹³ DVOŘÁK, V.: *Financování terorismu* - <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx>, 2009, str. 8

Pokud tedy bude vláda dané země chtít podporovat podnikatelskou činnost a zároveň vést efektivní protiteroristickou politiku, je třeba v tomto bodu nalézt vhodný kompromis. A naopak se o to více zaměřit na zbylých pět bodů usnadňujících tyto transfery.

V nelegálním systému transfery uskutečňované teroristy mají následující podobu:

- ◆ Převody pomocí alternativních bankovních systémů
- ◆ Utajený fyzický transfer finančních prostředků

Převody pomocí alternativních bankovních systémů jsou v současné době velmi populárním způsobem převodu peněžních prostředků jak mezi běžným, zejména arabským obyvatelstvem, tak mezi teroristy. Jak píše Dvořák¹⁴, nejde o banky v pravém slova smyslu, jelikož nesplňují kriteria k fungování banky, na druhou stranu ale také nepodléhají bankovnímu dohledu. Tyto systémy se občas nazývají jako „stínové bankovníctví“¹⁵.

Utajený fyzický transfer finančních prostředků přes hranice je zdaleka nejstarším převodem hotovosti, přesto se zachoval až do dnešních dní. Je tomu tak zejména proto, že vzhledem k obrovskému množství lidí a dopravních prostředků, co každodenně proudí přes hranice států, není v současné době z důvodů příliš vysokých nákladů možné, aby byl každý člověk překračující státní hranice důkladně zkontrolován. Na řadě míst světa se to sice do značné míry daří, na další spoustě míst však nikoli.

„Britská tajná služba MI6 odhalila, jakým způsobem byl financován atentát na hotel v Islámábádu, při kterém přišlo o život 53 lidí a jednou z jeho obětí byl i český velvyslanec. Dalších 250 lidí bylo zraněno. Terorismus je financován s pomocí stovky let starého systému převodu peněz, který se nazývá hawala. Tento systém používají muslimové na celém světě. Peníze se neposílají, ale dají se díky síti hawalistů vybírat anonymně na různých místech na celém světě, takže neexistuje žádná stopa po bankovkách ani po převodu peněz. Systém převodu peněz „hawala“ umožnil po 11. září obrovskou podporu džihádu a to pouze díky neustálému přítoku peněz od každého muslima, který uposlechl Bin Ládínovu výzvu. Z finančního systému hawala pocházely například peněžní prostředky na pumové atentáty v Londýně, na masakr na Bali i na pumové atentáty na vlaky v Madridu – každý velký teroristický útok byl takto podporován. Při pumovém atentátu je třeba připravit sebevražedné

¹⁴ DVOŘÁK, V.: *Financování terorismu* - <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx>, 2009, str. 8

¹⁵ LIŠOŇ, M., STIERANKA, J.: *Organizovaná kriminalita v Slovenskej republike*, str. 167

atentátníky a koupit výbušninu. Na hotel, jako je Marriott v Islámábádu, potřebují teroristé více než 500 kg výbušniny.

*CIA předpokládá, že Bin Ládín používal po 11. září hawala peníze. Díky těmto prostředkům přišly o život tisíce lidí a byly způsobeny materiální škody ve výši několika set miliónů dolarů.*¹⁶

Správní služby hawaly se nacházejí v centru obchodních základů, které původně založili arabští obchodníci s hedvábím na svých cestách z Číny do Evropy. Ve Velké Británii jsou údajně zprostředkovatelé hawaly v každé muslimské komunitě. Mohou to být majitelé malých krámků na rohu, taxikáři, šéfové velkých firem a dokonce i imámové, tedy učitelé koránu. Ti všichni přísahají zachování tajemství. Do uzavřeného kruhu hawalistů nesmí nikdo cizí vstoupit, ucházet se může jen ten, za koho se zaručí jiný hawalista.

Britská bezpečnostně-technická služba MI5 předpokládá, že jenom ve Velké Británii žije více než 500 hawalistů, na celém světě jich může být více než 10 000. Systémem hawala denně projdou řádově miliardy dolarů. Stovky expertů, které najala britská tajná služba MI6 spolu s ostatními tajnými službami, neúnavně pracovaly, až se jim podařilo objevit tento „stroj na obstarávání peněz“. Před systémem hawala varoval šéfa MI6 Johna Scarletta i šéfa MI5 Jonathana Evanse také bývalý šéf FBI Robert Mueller. Operace systému hawala podle něj sahají všude, kde se vyskytují muslimské komunity.

Prominent tajných služeb za prezidentství George Bushe staršího, Richard Clarke, prozradil, že tajným službám se teprve nedávno podařilo zjistit nějaké informace o aktivitách Bin Ládina, který právě s pomocí systému hawala od 11. září 2001 nashromáždil miliardy dolarů. Systém utajení ve švýcarských bankách působí při srovnání s hawalou jako „veřejné tajemství“.

Britské tajné službě MI6 se však přece jen podařilo poodhalit tajemství hawaly, když infiltrovala do muslimských komunit v Pákistánu, Indonésii, severních provinciích Číny, Jižní Americe a na Filipínách.¹⁷

¹⁶ G-2 BULLETIN, WASHINGTON D.C./USA, GORDON T.: *Bin-Ládínův systém financování terorismu odhalen* - <http://www.velkaepocha.sk/200810136272/Bin-Ladinuv-system-financovani-terorismu-odhalen.html>, 2008

¹⁷ Tamtéž

Dle Clarkova sdělení vedou někteří hawalisté legitimní společnosti, jiní fungují v organizovaném zločinu a provozují obchod s lidmi či s drogami. Další jsou kontrolováni muslimskými neziskovými a nevládními organizacemi. Všichni jsou mezi sebou propojeni. Investor z Al-Káidy se dostaví buď osobně, nebo se s ostatními spojí telefonem či faxem. Takovýto neregistrovaný celosvětový pohyb peněz není schopna uskutečnit žádná politická organizace na Západě.

Jonathan Evans, který se jako šéf bezpečnostně technické služby Velké Británie MI5 zabývá hlavně činností Bin Ládina, požádal své kolegy a experty na praní špinavých peněz o vypracování zprávy o kontrolních týmech tajné služby, které pracují v muslimských komunitách ve Velké Británii. V tomto dokumentu stojí:

„Každá transakce končící v pokladnách Al-Káidy začíná osobou, která se snaží vyhledat nějakého hawalistu. Předá mu sumu peněz, určenou k darování a sdělí jméno a adresu příjemce. Hawalista přičte k této transferované sumě svůj poplatek, což obvykle bývá 0,5 procenta z celkové sumy. Poté zkontaktuje telefonem nebo faxem hawalistu v zemi určení a zadá svůj osobní kód, čímž vstoupí do systému. Celá operace proběhne velmi rychle a nezanechá jedinou stopu. Tento systém se opírá o velmi vysoký stupeň důvěry, což žádný formální bankovní systém nedokáže.“¹⁸

Peněžní částky nashromážděné Al-Káidou jsou obrovské. Britská tajná služba MI6 vychází z toho, že tato teroristická organizace používá hawala peníze k tomu, aby je pomocí celosvětového bankovního systému investovala na globálních burzách.¹⁹

Bývalý šéf FBI Mueller při své návštěvě Londýna prozradil šéfům britských tajných služeb, že hawala peníze byly „vyprány“ v peněžních ústavech v Káhiře, v Damašku, v Paříži, v Madridě, ve Frankfurtu, v Johannesburgu, v Hongkongu, na Taiwanu, v Rangúnu, v Tokiu, v Minsku, v Leningradě a v Bukurešti.

Poté byly „čisté“ peníze investovány na finanční burze na Wall Street, kde při opětovném prodeji vynesly vysoké zisky. Expert na odhalování financování terorismu Brian

¹⁸ G-2 BULLETIN, WASHINGTON D.C./USA, GORDON T.: *Bin-Ládinův systém financování terorismu odhalen* - <http://www.velkaepocha.sk/200810136272/Bin-Ladinuv-system-financovani-terorismu-odhalen.html>, 2008

¹⁹ Tamtéž

McAdam říká, že se jedná o velmi rafinovanou formu praní špinavých peněz. Žádná společnost se nemůže dozvědět, odkud peníze na koupi akcií pocházejí. Ale každá velká společnost představuje pro teroristy svůdný cíl. A tak Al-Káida investuje a své zisky potom použije na atentáty, jako byl ten zářijový v Islámábádu.

Britské tajné služby zjistily s pomocí finančních analytiků, že Al-Káida má „téměř jistě“ vlastní finanční experty a bankéře, což představuje velký problém. Tito odborníci jsou zřejmě podplaceni, nebo nějakým jiným způsobem donuceni k rozhýbání obrovské sumy peněz. Peníze musejí vyprat a zároveň se postarat o to, aby po elektronické transakci nezůstaly žádné stopy.

Bezpečnostní úředník amerického ministerstva financí sdělil, že bankéř, napojený na zločineckou síť, si může jménem desítek, ne-li stovek, možná dokonce i tisíců předních firem vymyslet pro každý převod peněz speciální kód. Některé kódy jsou platné jen po dobu jednoho dne a pouze na jednom určitém místě zeměkoule. Tento speciální kód umožní převod peněz, který je uskutečněný těsně před koncem otevírací doby banky na jinou renomovanou společnost na druhé straně zeměkoule, u které právě otevírací doba začíná. Bankovní elektronické převody peněz s pomocí čipů v síťové aplikaci bankovního systému je možné vysledovat ve 36 zemích. V zemích bývalého Sovětského svazu nebo v Saudské Arábii se tento čipový systém nepoužívá. A tak, aby se hawala peníze ještě lépe skryly, využívá Al-Káida každou možnost a obchoduje s ruskou mafií, s kolumbijskými drogovými kartely, s čínskými triádami či s japonskou jakuzou. Ti všichni vedou legální obchodní společnosti po celém světě.

Americké ministerstvo pro vnitřní bezpečnost sděluje ve své zprávě pro Bílý dům předpoklad, že v USA bylo od 11. září infiltrováno investicemi od Al-Káidy více než 3 000 firem. „Tyto investice směřují hlavně do firem působících v oblasti špičkových technologií či obrany, ale objektem velkého zájmu jsou i důležité softwarové firmy jako například Microsoft či Siemens,“²⁰ konstatuje zpráva.

V době, kdy byl premiér Velké Británie Gordon Brown ještě ministrem financí, prohlásil na mezinárodní finanční konferenci ve Washingtonu (2004), že jednou z největších

²⁰ G-2 BULLETIN, WASHINGTON D.C./USA, GORDON T.: *Bin-Ládinův systém financování terorismu odhalen* - <http://www.velkaepocha.sk/200810136272/Bin-Ladinuv-system-financovani-terorismu-odhalen.html>, 2008

hrozeb, jaké Al-Káida představuje, je hrozba finanční. Tehdy také varoval šéfy bank, že je navýsost důležité odstranit pronikání Al-Káidy do světa obchodu, a to přímo od kořene.

Závěrem lze tedy říci, že proces financování terorismu je velmi složitým problémem, který jistě stojí za podrobnější rozbor a popis. Teroristické organizace se snaží jej co nejlépe zakrýt a utajit, což přináší spoustu problémů v případě snahy dopátrat se jeho zdrojů. Zamezení financí a rozbití těchto procesů je bezpochyby hlavní úlohou protiteroristických organizací.

Je však třeba ještě jednou zdůraznit, že se jedná o dlouhodobý proces, který protiteroristickým organizacím zabere ještě mnoho prostředků a času. Jedná se o mravenčí práci, kterou je třeba nepodcenit a věnovat se jí. Teroristé a jejich spolupracovníci jsou velmi vynalézaví a situace se komplikuje i díky Internetu a neustálému vývoji informačních technologií.

4. Financování terorismu prostřednictvím „krvavých diamantů“

V první řadě si musíme odpovědět na otázku, proč právě diamanty slouží jako zdroj financování světového terorismu. Je jasné, že se jedná o velmi vzácnou surovinu, kterou disponuje jen malé množství států. Jejich dalším kladem je skutečnost, že jsou malé, přenosné a dají se velmi snadno ukrýt. Jejich přeprava prostřednictvím kurýrů nebo jinými metodami je tak velmi jednoduchá. Navíc všechny diamanty, ať již v nevyštěně (surové) nebo vyštěně formě jsou extrémně cenné. Cena diamantů neklesá a mají poměrně velkou imunitu vůči výkyvům trhu. Další skutečností, která hovoří pro využití právě diamantů, je fakt, že jejich pašování může být prováděno i bez zapojení finančních institucí, což činí vystopování původu a obchodní trasy značně obtížným.²¹

4.1. Pojem „krvavé diamanty“

Kromě pojmu „krvavé diamanty“ (blood diamonds) se můžeme setkat také s názvem „konfliktní diamanty“ (conflict diamonds). Co se skrývá pod tímto pojmem? Jak již bylo řečeno výše, diamanty jsou nejvzácnější nerostnou surovinou na světě. Pravděpodobně právě proto byly, jsou a i nadále budou de facto ústředním faktorem válek ve Rwandě, Sierra Leone, Ugandě, Angole nebo Burundi.²² Diamanty v těchto konfliktech hrají dvě role. V první řadě bývají diamanty záminkou pro boj, ve druhé řadě pak slouží jako zdroj financování těchto nekončících bojů.

Je nepochybně zřejmé, že každá válka spotřebuje velké množství peněz. A těžba nerostných surovin, zejména právě diamantů slouží jako vhodný prostředek k získání potřebných peněz. Nejčastěji je těží a nelegálně prodávají na světových trzích povstalci, tedy opozice, aby mohli nadále financovat své boje. Tato skutečnost však nebývá pravidlem. Přírodní bohatství mnoha zemí drancují stejným způsobem i příslušníci vládnoucí strany. Nemusí se v tomto případě samozřejmě jednat pouze o diamanty, stejným způsobem se dá obchodovat i se dřevem, vodou nebo půdou.

¹⁸ AMBASSADOR BINDENAGEL J. D., Former U.S. Special Negotiator for Conflict Diamonds. *Conflict Diamonds* - <http://www.diamondfacts.org/conflict/background.html>, 2011

²² Tamtéž

Jako „krvavé“ nebo „konfliktní“ jsou nazývány diamanty, které pocházejí z území kontrolovaných silami, jež jsou v opozici vůči legitimní a mezinárodně uznávané vládě, a které jsou použity k financování vojenských akcí proti legitimní vládě či v rozporu s nařízeními OSN.²³ V období 90. let minulého století, zejména v období války v Sierra Leone, tvořily konfliktní diamanty přibližně 4% světového obchodu. Zprávy ze strany obchodníků s diamanty v současné době hovoří o tom, že podíl těchto diamantů na celkovém obchodu klesl v posledních letech pod 0,4%, a to zejména díky aktivnímu boji proti nelegálnímu obchodu. Mezinárodní organizace však hovoří o tomto čísle jako o příliš nízkém. Přesné údaje ovšem není možné zjistit – obchodníci s diamanty čísla pečlivě tají. Ročně se v této oblasti vytěží cca 130 000 karátů (1 karát = 0,2 gramů) surových diamantů, tedy přibližně 26 000 kilogramů v hodnotě 10 – 12 miliard USD.

Mezi jednu z nejproblematictějších oblastí se dnes řadí zimbabwská oblast Marange, kde se situací zabývá i organizace Human Rights Watch. Vojáci zde podle ní nutí v diamantových polích hledat od rána do noci drahocenné minerály dospělí i děti, kteří často pracují bez jídla a přestávek, které prý nezřídka nahrazuje mučení, bití a výjimkou nejsou ani vraždy. Podle organizace HRW násilí na lidech neustále pokračuje a to i přesto, že v roce 2003 vznikl Kimberlejský proces, který má zamezit zabíjení a mrzačení kvůli diamantům. Vznikl jako reakce na situaci v Angole, Sieře Leone nebo Demokratické republice Kongo. Zde měli vzbouřenci ve zvyku obsadit diamantová pole a ze zisku financovat nákup zbraní. Přitom byla samozřejmě prolita krev mnoha lidí. Proto se také zdejšími diamanty začalo říkat krvavé. Prakticky nikdo pak neměl jistotu, jestli nedrží v rukou kámen, kvůli kterému byla prolita něčí krev. Svět se tedy rozhodl zakročit a tuto situaci měl vyřešit zmíněný Kimberlejský proces, který ověřuje původ minerálů a dává jim certifikát.²⁴

Kritici ovšem tvrdí, že schéma kontroly nefunguje. Jedním z hlavních problémů je přitom fakt, že vlády v Angole, Sieře Leone a DRK nemají nad diamanty kontrolu. Navíc prodat neproověřený diamant na Západě není problém. Je však třeba dodat, že původ diamantu se dá poznat jen v surovém stavu, po vybroušení už nelze zjistit, kde byl vytěžen.

²³ UNITED NATIONS, Department of Political Affairs, New York. *Conflict Diamonds* - <http://www.un.org/peace/africa/Diamond.html>, 2009

²⁴ HUMAN RIGHTS WATCH: *Deliberate Chaos: Ongoing Human Rights Abuses in the Marange Diamond Fields of Zimbabwe* - <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/zimbabwe0610webcover-0.pdf>, 2010, str.5-10

Je třeba říci, že i když jsou velké války a ozbrojené konflikty minulostí, krvavé diamanty existují neustále a lidé kvůli nim trpí dodnes. Příkladem je Angola – válka zde skončila v roce 2005, zdejší diamanty jsou však i nadále potřísněné krví.²⁵

4.2. Světoví producenti diamantů

Jako první vede jednoznačně Botswana, která je největším producentem diamantů. Hned za ni se řadí Rusko, poté Kanada, JAR a top pětku uzavírá Angola.

Výhodou pro producenty diamantů je bezesporu skutečnost, že investice do této komodity jsou finančně lukrativní – za několik desítek posledních let hodnota diamantů (na rozdíl od jiných komodit) neklesla, ale stále stoupá. V tomto případě se však jedná o surové, neopracované diamanty, tedy ne o vybroušené kameny zasazené do šperků.

Pro samotné obchodování s diamanty jsou důležité tyto burzy: Tel Aviv, Bombaj a Antverpy. Přitom nejvýznamnějším světovým střediskem z hlediska obchodu s diamanty jsou Antverpy, kde fungují celkem čtyři burzy. Přibližně 70 – 80% světové produkce diamantů prochází právě přes Antverpy, mimo jiné i proto, že Belgie má jako bývalá koloniální mocnost velmi dobré vztahy se svými ex-koloniemi nebo dominii. Antverpy hrají pro obchod s diamanty klíčovou roli. Transakce navíc nepodléhají přísnému dohledu a vedle oficiálního trhu existuje v Antverpách poměrně rozsáhlý „šedý trh“, na kterém se podílí několik stovek obchodníků, klenotníků a zprostředkovatelů.

4.3. Snaha o regulaci a kontrolu světového obchodu s diamanty

Situace na trhu se na konci nového tisíciletí stala neutěšenou. Jedním z důvodů, proč se diamanty ocitly v centru tolika konfliktů, je fakt, že většina pokusů o vystopování jejich cesty z dolů na trh byla doposud neúspěšná. Diamantový průmysl se pokoušel implementovat různé strategie, jak zjistit, že krvavé diamanty nejsou veřejně obchodovány, především prostřednictvím certifikačních mechanismů.

²⁵ IDNES: *Krvavé diamanty: drahocenné kameny stále přinášejí utrpení a smrt* - http://zpravy.idnes.cz/krvave-diamanty-drahocenne-kameny-stale-prinaseji-utrpeni-a-smrt-py7-/zahranicni.aspx?c=A100707_154731_zahranicni_ip1_2010

Velká kritika se snesla hlavně na belgickou vládu spolu se Švýcarskem, Velkou Británií a USA. Staly se opakovaně terčem kritiky ze strany nevládních organizací za laxní přístup k regulaci trhu s diamanty. Hlavně pod tlakem nevládních organizací se v roce 2000 na popud Spojených národů sjeli zástupci zainteresovaných vlád, obchodníků s diamanty a nevládních organizací do jihoafrického města Kimberley a vypracovali závazná pravidla obchodu s diamanty. V roce 2002 pak byla takzvaná dohoda z Kimberley schválena rezolucí Valného shromáždění OSN a na začátku roku 2003 vstoupila dohoda v platnost. Podle ní musí být každý diamant, každý jednotlivý kámen, který se dostane na trh vybaven nezfalšovaným certifikátem vybaveným i hologramem. Konečný zákazník má pak díky tomu možnost vysledovat cestu diamantu od místa, kde byl nalezen, přes všechny mezistupně, kde byl postupně zpracován – Tel Aviv, Amsterdam, Bombaj nebo Antverpy. V případě, že by byl při celní kontrole objeven kámen ze země, na níž je například uvaleno embargo OSN, bude ihned na hranicích zabaven. Doposud měla podobný systém pouze Velká Británie a paradoxně Belgie. Je nutné poznamenat, že mnohé státy (mimo jiné i Česká republika) k této dohodě nepřistoupily, a to velmi ztěžuje aplikaci Kimberleyského procesu. Vzhledem k závažnosti této problematiky se každoročně role diamantů dostává na agendu Valného shromáždění OSN.²⁶

Kromě zmíněných certifikátů je další metodou k regulaci a kontrole trhů s diamanty určení zdroje surových diamantů, obvykle rozdělovaných do kategorií podle země původu (to znamená, kde byly diamanty vyzvednuty ze země).

Na konci 90. let země produkující i nakupující diamanty zahájily pokus o zlepšení sledování surových i zpracovaných kamenů prostřednictvím dobrovolného systému registrace a kontroly. Diamantový průmysl si uvědomil, že pokud nebude otevřený ke kontrole vlastních členů, mezinárodní kontrola bude komplikovanější a dražší, než by si přál. OSN s vědomím toho, že diamanty jsou využívány k financování ozbrojených konfliktů, získala podporu pro uvalení mezinárodních sankcí proti Angole v roce 1998. Ty zakazovaly import diamantů, které nebyly vybaveny Certifikátem původu (Certificate of Origin). Další sankce byly poté uvaleny na Sierra Leone.

²⁶ UNITED NATIONS, Agenda of General Assembly: *The Role of Diamonds* - http://www.kimberleyprocess.com/documents/united_nations_en.html

Současná metoda sledování cest diamantů se nazývá schéma. Spuštěna byla v květnu 2000 po výše zmíněné konferenci v Kimberley, JAR. Po této konferenci byly přijaty rezoluce vyzývající k rozvoji mezinárodního systému kontroly všech diamantů za účelem udržení konfliktních diamantů mimo legální trhy s drahými kameny. Členové skupiny G8 rovněž vyzvali k přijetí mezinárodního systému v roce 2000, přičemž označili obchod s konfliktními diamanty jako jednu z hlavních hrozeb prevence konfliktu.²⁷

V průběhu této rezoluce došlo ke změně i přímo v diamantovém průmyslu. Částečně k této změně došlo díky tlaku nevládních neziskových organizací. V červnu 2000 Světová federace diamantových trhů (World Federation of Diamond Bourses) a Mezinárodní asociace zpracovatelů diamantů (International Diamond Manufacturers Association) vydaly v Antverpách společnou rezoluci, vyzývající ke kontrole diamantů při koupi a prodeji ještě ve formě parcel surových kamenů. Parcely by měly podle tohoto doporučení být označeny a registrovány podle univerzálně standardizovaných norem akreditovanou exportní autoritou dané exportní země. Příslušné státy by nesly odpovědnost za ustanovení komisí s právem označovat parcely a registrovat je v mezinárodní databázi. Přijímající státy by měly zakázáno dovážet vyleštěné diamanty z kterékoli země, která není členem programu regulujícího obchod.

Některé společnosti se pokusily klasifikovat diamanty ve svém vlastnictví prostřednictvím firemní Centrální prodejní organizace jako „nekonfliktní“ diamanty, takže jejich prodej by neměl být bezpečnostním rizikem. Ale tyto společnosti často uvedly datum jejich získání před nebo za 26. března 2004 s minimálním ohledem na to, odkud pochází zbytek jejich inventáře. Společnosti rovněž vyjádřily potřebu záruk od kupců, že neobchodují s krvavými diamanty. Nicméně je stále složitější pro společnosti tato tvrzení ověřit či dokázat, jak byly diamanty obchodovány po jejich vytěžení. „Praní diamantů“ a falešné označení cenných minerálů za účelem utajení jejich původu a případnou konfiskací není příliš složitý proces, jelikož diamanty vytěžené v různých zemích mohou být smíchány do jedné parcely, v níž jsou jak legálně obchodované, tak i ilegální kameny.²⁸

Zvláště nebezpečné jsou tzv. aluviální (povrchové) diamanty, nacházející se v korytech řek, které jsou velmi lehce těžitelné. Studie autorů Lujala, Gleditsche a Gilmora,

²⁷ BANNON, I., COLLIER, P.: *Natural Resources and Violent Conflict*. 409 s., str. 35

²⁸ BANNON, I., COLLIER, P.: *Natural Resources and Violent Conflict*. 409 s., str. 37

která byla speciálně zaměřená na odlišení diamantů hlubinných, těžených v šachtách za použití těžké techniky a diamantů povrchových, přináší čtyři základní požadavky:

- ♦ Diamanty skutečně hrají roli ve vnitrostátních konfliktech, ovšem nepodílejí se nijak významně na jejich vypuknutí. Hloubka dopadu diamantového bohatství záleží na míře etnické frakcionalizace země; velký vliv mají především v takzvaných etnických válkách.
- ♦ Geologická forma diamantových zásob je klíčovým faktorem při určování jejich „rizikovosti“. Lehce uloupitelné (nonlootable) diamanty toto riziko nenesou a někdy dokonce mohou přispět ke snížení pravděpodobnosti konfliktu. Na srovnání Sierry Leone a Botswany lze vidět rozdíl mezi oběma typy. Zatímco Sierra Leone disponuje sekundárními diamanty, v Botswaně se nacházejí diamanty primární.
- ♦ Vliv přítomnosti sekundárních diamantů na průběh konfliktů výrazně narostl po skončení druhé světové války. Tento jev lze vysvětlit především ukončením financování povstaleckých skupin ze strany světových supervelmocí (USA, respektive Sovětský svaz) a tudíž větší poptávkou po alternativních zdrojích financování.
- ♦ Diamanty jsou rizikovým faktorem pouze tehdy, pokud již byla jejich těžba zahájena; samotné objevení diamantového ložiska v zemi nemá na její „rizikovost“ významný vliv.²⁹

4.4. Diamanty jako zdroj financování světového terorismu

Součástí financování terorismu jsou nepochybně i státy, které jsou největšími producenty diamantů. Mají ve svých rukou jak moc, tak peníze, a proto hrají velice významnou roli v oblasti terorismu jako takového.

Libérie a Burkina Faso navíc údajně poskytly i útočiště vedoucím představitelům teroristické organizace Al-Káida, a to jak před 11. zářím 2001, tak po tomto datu.³⁰ Bývalý prezident Libérie Charles Taylor, nyní souzený mezinárodním tribunálem v Haagu, prodával

²⁹ LUJALA P., GLEDTISCH N. P., GILMORE E., RØD J. K.: *Conflict Diamonds: A New Dataset* - <http://www.mendeley.com/research/conflict-diamonds-new-dataset/>, 2005

³⁰ Tamtéž

přes prostředníky v Sierra Leone diamanty operativním důstojníkům této teroristické organizace. Při objasňování finančních zdrojů, z nichž Al-Káida čerpá pro svou činnost, byly shromážděny důkazy, že tato teroristická organizace investovala do diamantů 20 milionů USD. Kam ale diamanty směřovaly, se nepodařilo zjistit. Již šest týdnů po útocích na ambasády USA v roce 1998 (Tanzanie, Keňa) začala údajně Al-Káida přelévat své fondy do obchodu s drahými kameny a zlatem především kvůli tomu, že tyto komodity se dají snadno přepravovat a distribuovat do různých teroristických buněk. Diamanty také slouží teroristům jako univerzální nebo rezervní měna. Tato diverzifikace zdrojů potřebných k financování teroristických útoků prakticky znemožňuje vysledování aktivit teroristických organizací. Faktem také zůstává, že subsaharská Afrika až do doby útoků z 11. září 2001 zůstávala na okraji zájmu USA v souvislosti s jejich bojem proti mezinárodnímu terorismu. V případě rozmachu nelegálního prodeje (nejen) diamantů se jedná o jakési vyústění dlouhodobého přezírání Afriky ze strany vyspělých zemí.

V současné době vzbuzuje nejvíce obav Zimbabwe či Pobřeží slonoviny. Jejich cestu na černý trh nelze ovšem s určitostí vysledovat a stejně tak nelze říci, že slouží pouze jako zdroj financí pro místní povstalce a k teroristům se nedostanou. Jako příklad může sloužit pákistánský Tálibán. Tato větev Tálibánu financuje svůj džihád z prodeje diamantů. Nejedná se však o jediný zdroj financí, místní povstalci obchodují např. i se dřevem, těží mramor a také vybírají mezi místními minoritami daň z hlavy zvanou „džizja“.

Nejznámějším zdrojem těžby je údolí Svát. Diamanty zde vytěžené jsou jedny z nejlepších na světě a dají se bez problémů srovnat s kolumbijskými. Doly však nyní má pod kontrolou Tálibán. Většina diamantů zde vytěžených má po vybroušení zhruba jeden až pět karátů. Na západních trzích tyto krvavé diamanty stojí od tisíce do sta tisíc dolarů. Tálibové tak odhadem vytěžili diamanty za dva miliony dolarů.³¹

Dalším zdrojem příjmů je pro povstalce i mramorový lom v Ziarátu. Za každý kamion si Tálibán účtuje daň sedm dolarů (zhruba 140 Kč). Měsíčně jim tato daň vynese zhruba 15 000 dolarů (300 tisíc Kč).

³¹ Tálibán však neprofituje pouze na drahých kamenech. Již od roku 2007 ve velkém (navíc samozřejmě nelegálně) začal kácet borovicové lesy v oblastech, které ovládl. Vláda díky této jejich nelegální činnosti vyčísila své ztráty na osm set milionů dolarů ročně.

V neposlední řadě pak plní kasy Tálibů ještě „džizja“, jedná se o daň z hlavy, kterou musí platit členové nemuslimských náboženských společenství. Zde se konkrétně jedná o minority sikhů, hinduistů a křesťanů.

Diamanty jako takové tedy neslouží teroristům jako jediný zdroj financí. Teroristické skupiny jsou často schopny uživit se pouze prodejem nerostných surovin na domácím trhu. Zahraniční obchod jako zdroj zisků pak de facto nepotřebují. Pokud ano, diamanty se jeví jako nejlepší prostředek pro jejich rozměry, snadnou úschovu a fakt, že neztrácejí na ceně.

Názorně lze zdroje financování mezinárodního terorismu najít v následujícím obrázku, který zobrazuje kompletní možnosti toku financí do jedné teroristické větve, konkrétně Tálibánu.

Obrázek 1: Co plní pokladnice Tálibánu

Zdroj:

<http://www.graphicnews.com/search/search.php?search=all&description=taliban&category=Current+Affairs/>

5. Dotazníkový průzkum

5.1. *Úvod do problematiky dotazníku*

Praktická část této práce je uskutečněna formou dotazníku. Dotazník byl zvolen proto, že se jedná o nejlepší způsob, jak oslovit co možná největší množství lidí a položit jim otázky jednoduchou a srozumitelnou formou. Navíc respondenti mají k dispozici i výběr z několika možných odpovědí. Je tedy jednoduché pro dotazované zvolit odpověď a na druhou stranu je také jednoduché vyhodnotit samotný dotazník a vyvodit z něj potřebné závěry. Pro svou práci jsem si zvolila dotazník s uzavřenými otázkami. Kromě nich byly respondentům k dispozici i otázky otevřené, které jim umožnily jejich odpovědi rozšířit.

Oslovení respondentů proběhlo jak přímo, tak prostřednictvím sociální sítě Facebook. Byl plně anonymní a sloužil k ověření několika předpokladů. Jedním z nich je ten, že lidé dnes terorismus vnímají již jako přežitek a nedomnívají se, že by bylo třeba se jím zabývat. V této kapitole se přesvědčíme o tom, jestli se tento odhad potvrdí, či nikoliv.

Další domněnkou je, že dotazovaným bude pojem krvavé diamanty zcela neznámý. Lidé si pod tímto pojmem podle mého názoru těžko představí zdroj financování mezinárodního terorismu, spíše jim bude jasné, že pracovníci jsou během jejich dolování mučeni a je prolita krev. Ostatně samotný pojem „krvavé“ jasně naznačuje, jak asi název samotný vznikl.

Jednou z otázek, které byly respondentům položeny jako doplňující, byla i ta, co pro ně terorismus jako pojem znamená a co si oni samotní pod tímto pojmem představují. Tato otázka se ukázala jako jedna z nejzajímavějších. Ačkoliv hlavním tématem této práce není terorismus jako pojem, domnívám se, že zjištění názoru lidí na jeho obsah je zajímavý a přínosný. Tato otázka byla dále zvolena i proto, že definice terorismu je obtížná. Při tvorbě práce a studiu příslušné literatury jsem zjistila, že samotné téma terorismus je značně obsáhlé. Projevuje se řadou forem, které se mohou navzájem prolínat. Z tohoto důvodu je také těžké jej obecně definovat. Avšak v zásadě se vždy jedná o politicky, ideologicky či nábožensky motivované, slepé zabíjení bezbranného a nevinného civilního obyvatelstva. V tomto smyslu také odpovídali i dotázaní. Jako hlavní problém spatřovali právě skutečnost, že terorismus vždy znamená zkázu pro nevinné lidi. Navíc terorismus v dnešní podobě je nebezpečný také

v tom, že existuje velké množství moderních zbraní, které jsou schopny zabít stále větší množství lidí.

Ve všech historických etapách se měnila podoba a obsah terorismu. Poznání terorismu je nepochybně důležité pro to, abychom mohli přistoupit i k případnému řešení problému.

V této práci jde o snahu navrhnout způsoby, jakými je možné zamezit dalším přílivu financí do sítí mezinárodního terorismu, a přispět tak k jeho postupné likvidaci. Je však třeba odpovědět si ještě na další otázku, a to, zda je potřeba zamezit v první řadě toku financí, nebo přistoupit k řešení tohoto ožehavého problému komplexně a začít mezi lidmi pěstovat více tolerance a snášenlivosti. I na tuto otázku se prostřednictvím dotazníku pokusíme odpovědět.

Nicméně již v této chvíli je možno říci, že důležitou roli v boji proti terorismu hrají mezinárodní spolupráce a bezpečnostní a zpravodajské složky jednotlivých států. Jejich vzájemná dohoda o tom, které organizace jsou skutečně teroristické, a následná blokáce finančních zdrojů těchto skupin mohou vést k účelnému potírání tohoto druhu zločinu. K zamezení dopomáhá i působení na ideovou rovinu terorismu a postupné přesvědčování zástupců teroristických organizací, že násilí není jediným správným řešením problémů. Nebo rovněž působení na rovinu ekonomickou, která by měla odstranit ekonomické nedostatky, či na rovinu politickou, jejíž úlohou je změna vládnoucího systému zejména v islámských zemích.

Bohužel je stále více pravděpodobné, že se terorismus ani v následujících letech nepodaří zcela vymýtit, a že obavy z možné hrozby dalších teroristických útoků jsou více než na místě.

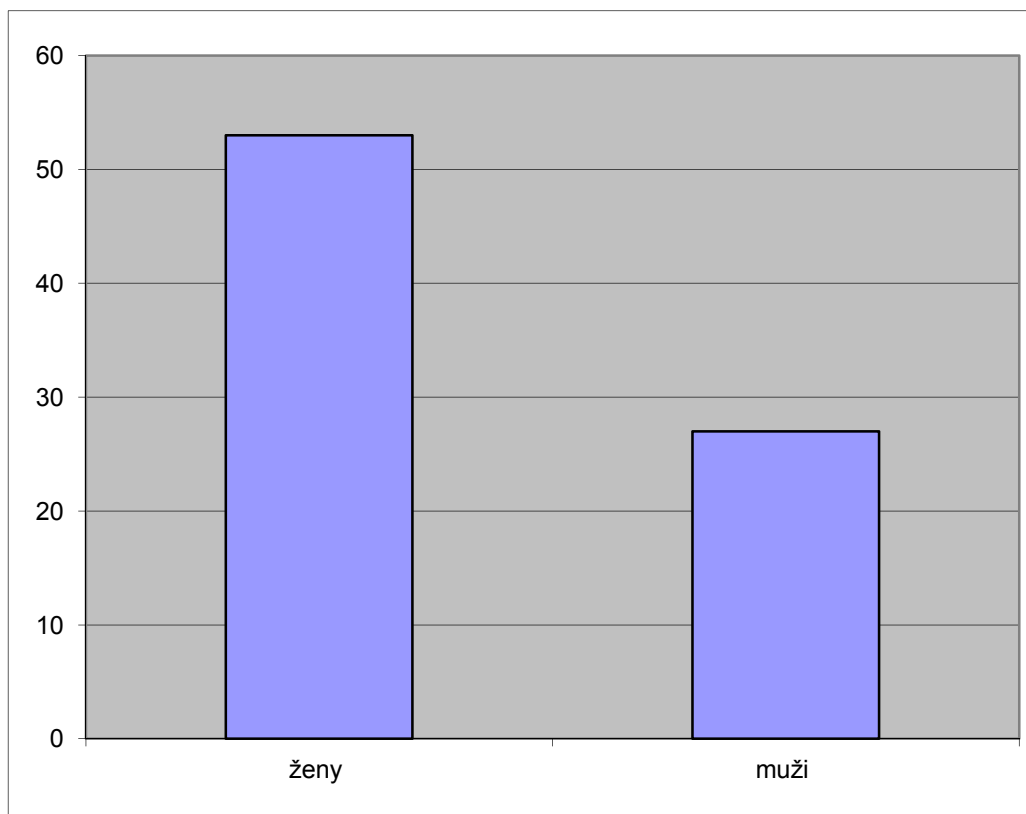
5.2. Výsledky dotazníkového průzkumu

V rámci dotazníkového šetření bylo osloveno celkem 50 lidí prostřednictvím přímého oslovení. Dalších 30 respondentů se zúčastnilo průzkumu prostřednictvím sociální sítě Facebook.

Při vyhodnocování se bral v potaz vzorek 80 lidí, kteří se tohoto průzkumu zúčastnili. Všichni odpovídali anonymně a v některých případech bohužel vynechávali otázky. Stávalo se tak pouze v případě vyplňování dotazníku v elektronické podobě, u přímo oslovených respondentů tento problém nenastal.

První otázka se týkala samotného složení dotázaných. Z celkového počtu 80 lidí se tak průzkumu zúčastnilo 53 žen a 27 mužů. Při tvorbě dotazníku jsem přitom předpokládala, že muži o toto téma budou mít mnohem větší zájem. Můj předpoklad tedy byl tímto zcela vyvrácen. Kupodivu ženy byly více aktivní, ochotné odpovědět na otázky a vyjádřit se k problematice terorismu.

Graf 1: Otázka číslo 1: Jste muž nebo žena?

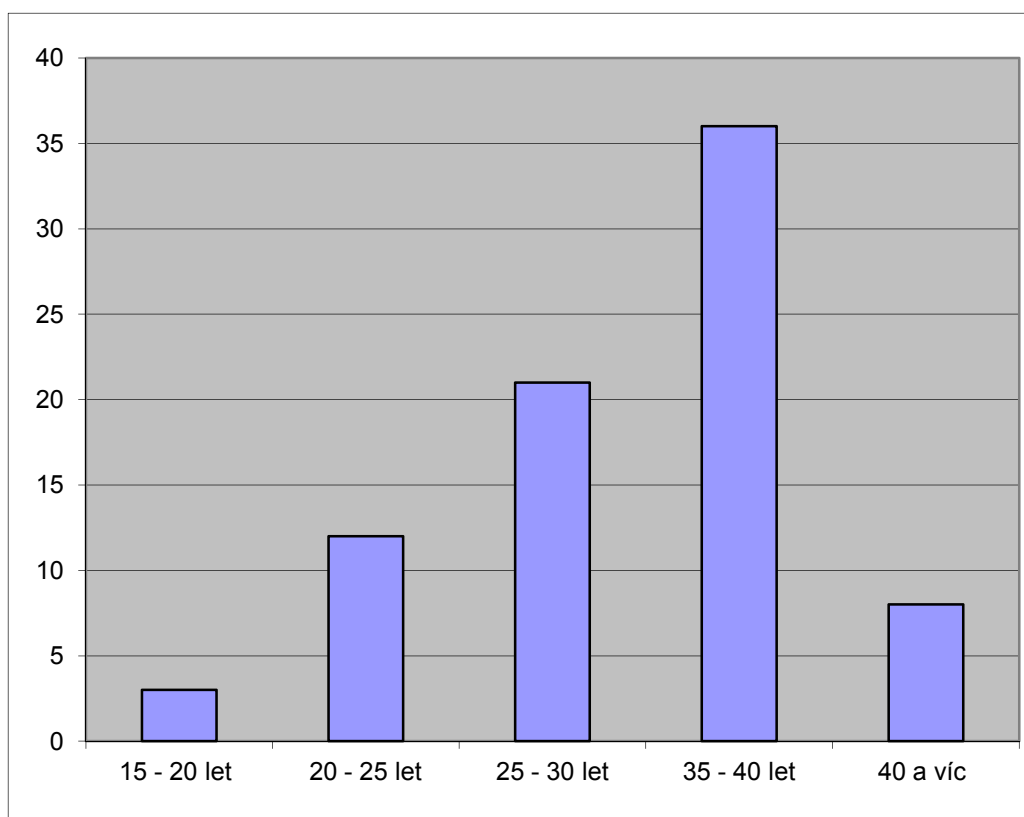

Následující dotaz byl zaměřen na věkové složení respondentů. Nejvíce byla v průzkumu zastoupena kategorie od 35 do 40 let. Celkem se zúčastnilo průzkumu 36 lidí, kteří náleží do této kategorie. Naopak nejmenší počet zúčastněných se řadí do nejmladší skupiny, tedy 15 - 20 let. Ti se zúčastnili pouze tři. Následovala věková kategorie 20 - 25 let, zde se zapojilo celkem 12 lidí. 21 zástupců se zúčastnilo průzkumu z věkové kategorie 25 - 30 let a 8 z poslední, nejstarší kategorie 40 let a více. Výsledky této otázky hovoří o tom, že nejvíce oslovených bylo právě v tomto středním věku. Kategorie 35 a výše byla také nejvíce ochotná zodpovědět několik krátkých otázek. Nejméně ochoty zodpovědět dotazy projevila naopak nejmladší kategorie od 15 – 20 let. Ti nejen, že nebyli ochotni odpovědět na otázky, ale nechtěli dokonce ani o terorismu mluvit, což zdůvodňovali často tím, že se o tuto

problematiku nezajímají a nic o ní nevědí. Pouze tři z nich byli ochotni se k dotazníku vyjádřit.

Došlo tak k potvrzení mého předpokladu, že největší přehled a informace o terorismu bude mít střední generace mezi 25 a 30 lety.

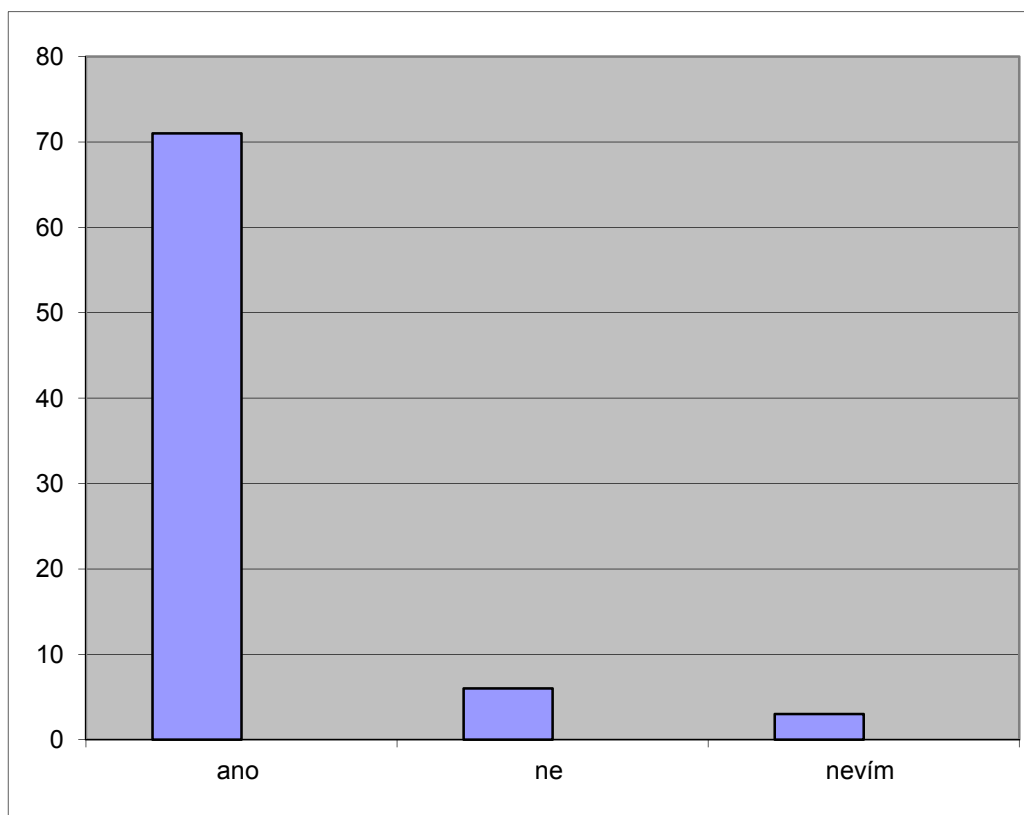
Graf 2: Otázka číslo 2: Kolik Vám je let?

Následující otázka je již zaměřena přímo na terorismus. Jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách této práce, jedním z cílů je zjistit, zda lidé považují téma terorismus za aktuální. Pokud jejich odpověď zněla kladně, následovala doplňující otázka, proč se tak domnívají. „Ano“ odpověděla většina dotázaných. Naplnil se tak můj odhad, že lidem se terorismus jeví jako aktuální a že stojí za to o něm mluvit a informovat veřejnost o případných hrozbách. Konkrétní čísla pak hovořila takto: 71 respondentů odpovědělo, že téma terorismus je podle nich rozhodně aktuální a měli zájem odpovědět i na otázku doplňující, a to, proč mají tento názor. Jako nejčastější odpověď zaznělo datum 11. září 2001. Bez výjimky si každý dotazovaný toto datum a události s ním spojené velmi dobře pamatoval. Další pak jmenovali útoky, které po tomto datu následovaly a s nimi spojené hrozby teroristů a strach, který každý z nich pocítil. Podle některých odpovědí existuje reálná hrozba i pro Českou republiku. A to

hlavně díky naší zeměpisné poloze. Zaujímáme totiž jakýsi střed, přes který by mohly mířit případné útoky.

Graf 3: Otázka číslo 3: Je podle Vás téma terorismu dodnes aktuální?

Hrozba teroristických útoků je podle účastníků průzkumu jednoznačně reálná a nemělo by se na toto nebezpečí zapomínat. Pouze 6 lidí odpovědělo, že nevidí nejmenší důvod, proč se terorismem zabývat a diskutovat o něm, tři zbývající pak nevěděli, jak na tuto otázku odpovědět. O terorismu nic netuší, maximálně si vybavují pojmy jako „A-Káva“ nebo „Láma Bič Ládi“, nic bližšího však nebyli schopni říci.

Další otázka se zaměřila na zdroj financování. Jejím cílem bylo zjistit, zda má veřejnost představu o tom, jakým způsobem je mezinárodní terorismus financován. Předpokladem bylo, že se respondenti tomuto tématu nikdy příliš nevěnovali, a proto jsem vytvořila hned několik variant odpovědí. Každý z dotazovaných si tak jednu z nich vybral. Pro některé bylo toto zamyšlení jejich prvním uvažováním o terorismu vůbec. Konkrétně si pouze 3 lidé zvolili první možnost, a to finanční podporu sympatizujících států terorismu. Souvisí to podle nich s náboženským přesvědčením konkrétních států a jejich cíli, které se snaží prosadit násilnou formou.

Druhou variantu toku financí to oblasti mezinárodního terorismu, a to únosy, vydírání a loupeže si zvolilo celkem 12 dotazovaných. Po útocích na New York často slyšeli v médiích o únosech Američanů. V této době také vzniklo velké množství filmů o únosech, které zorganizovali teroristé za účelem vydírání a získání peněz nebo popřípadě propuštění svých lidí. Únosy a vydírání jsou podle nich pevně spojeny s terorismem jako takovým, tvoří jeho nedílnou součást a nevidí proto důvod, proč by nemohly být i jeho hlavním zdrojem příjmů.

Naopak pouze 8 lidí odpovědělo, že hlavním zdrojem příjmů jsou pro teroristické organizace sympatizující firmy, které jim finančně vypomáhají a podporují je. Velkým firmám to totiž bezpochyby pomáhá získat vliv a zlikvidovat konkurenci zahraničních firem ve své zemi. Samozřejmě, že k terorismu se veřejně nehlásí, jednají pouze tajně. Jedná se jim však spíše než o národní zájem, ke kterému se hlásí samotní teroristé, o jejich vlastní zájmy a získání postavení a významu na mezinárodním nebo domácím trhu. To je podle účastníků průzkumu hlavní důvod, proč sympatizující firmy terorismus vůbec podporují.

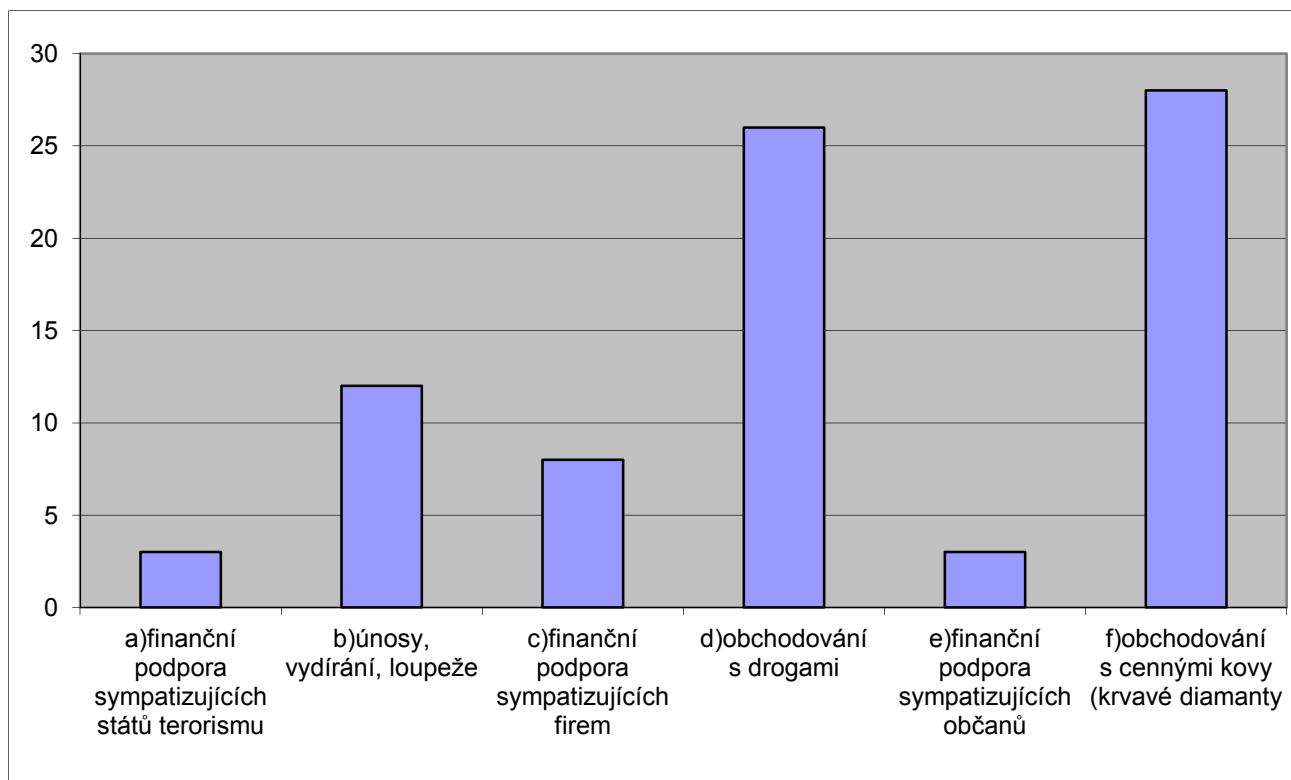
O poznání více lidí si vybralo další variantu jako odpověď na tuto otázku. Celkem 26 respondentů se domnívá, že největším zdrojem peněz je pro teroristy obchod s drogami. Důvodem je podle nich skutečnost, že teroristé ve většině případů naprosto ovládají a řídí drogový trh ve svůj prospěch. Kontrolují tok peněz z drogového obchodu a vyžívají jej pro své vlastní zájmy.

Mnohem méně účastníků průzkumu si naopak zvolilo další variantu odpovědi, a to finanční podporu sympatizujících občanů. Konkrétně se jednalo o pouze 3 dotázané, kteří se rozhodli pro tuto možnost. Podle nich se jedná o to, že ve státech, které jsou známé velkou koncentrací teroristů, existuje také velké množství velmi bohatých jedinců, kteří jsou schopni sponzorovat teroristické organizace a opět využít jejich síly a vlivu k prosazení svých vlastních zájmů. Účastníci průzkumu tedy uvažovali tak, že čím je jednotlivec bohatší, tím větší vliv na lidi touží mít. A právě teroristická hnutí mu mohou sloužit jako dobrá zástěrka, kdy pod zdáním snahy o prosazení náboženských a svatých cílů si může hájit své vlastní a získat tak moc a vliv.

Poslední variantu, a to obchodování s cennými kovy si zvolilo jednoznačně nejvíce lidí. Celkově tak odpovědělo 28 dotazovaných. Důvodem pro tuto odpověď byla podle nich skutečnost, že státy podporující terorismus jsou zároveň státy s obrovským nerostným

bohatstvím. Nemají tedy problém se vzácnými surovinami obchodovat, a to dokonce i na mezinárodním trhu, a ze zisků sponzorovat teroristickou činnost.

Graf 4: Otázka číslo 4: Jakými způsoby je podle vás financován mezinárodní terorismus?

Zároveň je také třeba říci, že podle účastníků neexistuje pouze jedna varianta financování terorismu. Naopak se podle nich jedná velmi často o kombinaci několika možností, z nichž si lze zvolit vždy jednu, kterou lze považovat za hlavní zdroj peněz. Podle toho také dotázaní odpovídali a toho je třeba se při vyhodnocení dotazníku držet.

Byl tak naplněn předpoklad, že lidé budou nejvíce volit možnost poslední, a to financování terorismu z obchodu s nerostnými surovinami. Navíc tato otázka ještě přinesla další pohled na terorismus, a to takový, že terorismus nemusí hájit pouze náboženské nebo národní zájmy, ale velmi dobře může sloužit jako zástěrka pro bohaté jednotlivce i organizace k prosazení jejich vlastních zájmů.

Předposlední otázka byla již směřována přímo na krvavé diamanty. Zde je třeba dodat, že odpovědi byly poměrně překvapivé. Drtivá většina dotázaných totiž tento pojem slyšela poprvé v životě a nedokázali si pod ním vůbec nic představit. Konkrétně pojem krvavé

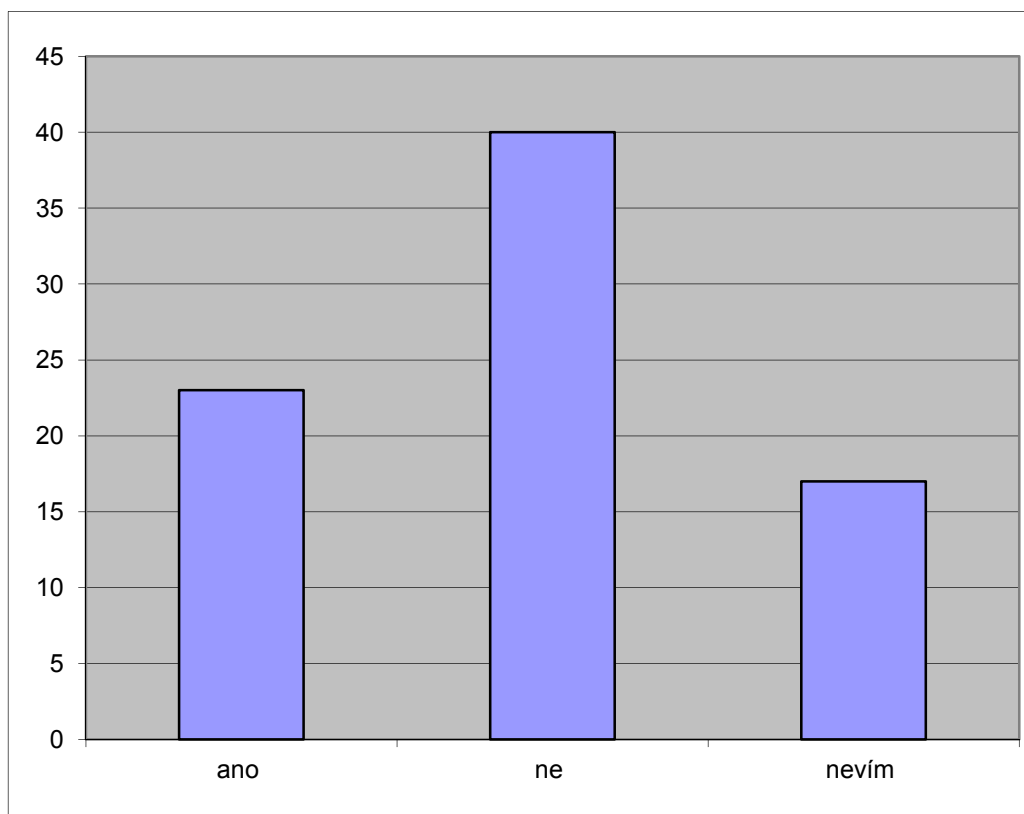
diamanty nebyl neznámý pro celkem 23 respondentů. Ti na otázku, zda jim tento pojem něco říká, odpověděli jednoznačně „ano“.

Věděli také o tom, že slouží jako jeden ze zdrojů financování mezinárodního terorismu. Většina z nich znala tento pojem díky souvislosti s aférou topmodelky Naomi Campbell, která byla obviněna z toho, že přijala několik krvavých diamantů. Tato mediální bouře kolem jejího případu tedy bezpochyby přispěla k rozšíření povědomí o této problematice mezi veřejností. Jednalo se o to, že Naomi tyto diamanty obdržela od samotného bývalého liberijského prezidenta Charlese Taylora, který byl mimo jiné souzen za válečné zločiny. Modelka tehdy diamanty opravdu převzala.³²

Dalších 40 respondentů pak již odpovědělo, že jim pojem krvavé diamanty vůbec nic neříká a nemají ani představu o tom, co by mohl znamenat. Snad jen občas byli schopni říci, že se pravděpodobně bude jednat o nerosty, jejichž původ je potřísněn krví. Proč tomu tak je, ale již nedokázali vysvětlit. Zbývajících 17 dotázaných odpovědělo, že neví a nehodlali se touto otázkou dále zabývat. Jako výsledek odpovědí na tuto otázku lze uvést, že pojem krvavé diamanty není u veřejnosti příliš známý a média o něm moc často nehovoří.

³² MAIL ONLINE, News: *Naomi Campbell and blood diamonds from an African dictator* - <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1300635/Naomi-Campbell-gives-evidence-Charles-Taylor-war-crimes-tribunal.html>, 2010

Graf 5: Otázka číslo 5: Říká vám něco pojem „krvavé diamanty“?

Naplnila se tak zároveň předem stanovená domněnka o tom, že pojem krvavé diamanty nebude u veřejnosti příliš známý a lidé často nebudou vědět, jak na danou otázku odpovědět.

Další dotaz, jak velký význam mají krvavé diamanty na financování mezinárodního terorismu, byl určen pouze respondentům, kteří odpověděli na předchozí otázku kladně.

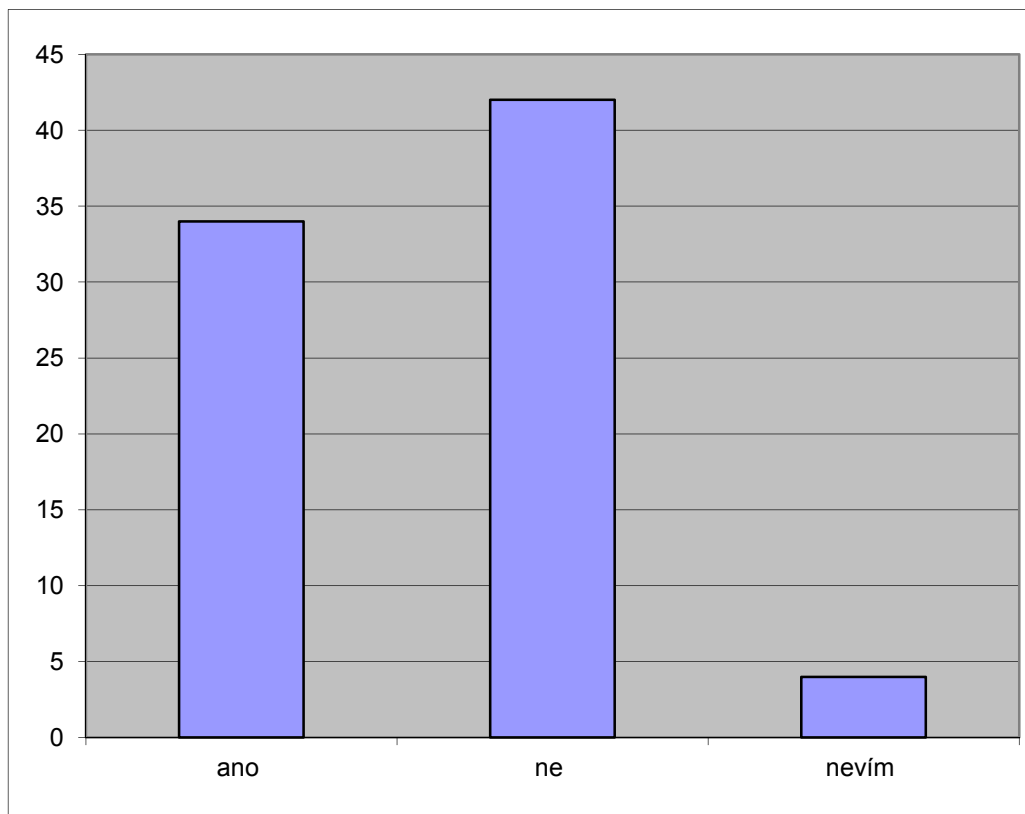
Je třeba říci, že zmínění respondenti přisuzovali krvavým diamantům skutečně velký význam. Podle nich se jedná o největší zdroj příjmů teroristických organizací. Dotazovaní se dále domnívají, že teroristické organizace zotročují velké množství dělníků, kteří jsou pro ně nuceni často v nelidských podmínkách těžít vzácné minerály, které pak nelegálními cestami putují na mezinárodní trh. Někteří z dotázaných navíc doplňovali, že se nemusí jednat konkrétně pouze o diamanty, ale teroristé jistě disponují i jinými vzácnými surovinami. Krvavé diamanty jsou však podle nich nerostem nejvzácnějším a nejlépe obchodovatelným.

Jejich odhad byl v podstatě správný. Teroristické skupiny se opravdu často živí pouze těžbou nerostných surovin, především diamantů, a jejich následným prodejem. Ovšem toto tvrzení neplatí u všech organizací, protože ne všechny země jsou bohaté na nerostné suroviny.

Poslední otázka zjišťovala názor účastníků průzkumu, zda je podle nich nutné kontrolovat obchod s krvavými diamanty a zamezit tak dalšímu toku financí do mezinárodního terorismu. „Ano“ odpovědělo celkem 34 lidí. Tito respondenti si uvědomovali nebezpečí, které terorismus představuje a jemuž je třeba předejít. Proto by se podle nich mezinárodní organizace měly na tuto problematiku více zaměřit a pokusit se kontrolovat obchod s krvavými diamanty. 42 dalších účastníků pak odpovědělo „ne“. Terorismus podle nich již nepředstavuje takovou hrozbu jako před deseti lety a není potřeba zkoumat, jakým způsobem je možno jej kontrolovat a zamezit jeho financování.

Zbývajících 4 lidé odpověděli, že neví a touto otázkou se nikdy nezabývali. Navíc téma terorismus považují za nafouknutou bublinu, která po útocích na USA plnila stránky novin. Dnes však již není třeba se jím zabývat. Podle nich se jedná pouze o vhodné téma pro senzacechtivé novináře.

Graf 6: Otázka číslo 7: Domníváte se, že je potřeba kontrolovat obchod s krvavými diamanty, a zamezit tak dalšímu toku financí do mezinárodního terorismu?

Opět se tak naplnil můj odhad, že terorismus je podle dotázaných v dnešní době překonaný, není třeba se jím zabývat a řešit problémy s ním spojené. Navíc si jsou vědomi toho, že počet teroristických útoků v poslední době výrazně klesl. Tito lidé ztratili obavy o své vlastní bezpečí a znovu nabyli pocitu, že se situace uklidnila.

Závěr

Závěrem je nezbytné shrnout poznatky, ke kterým jsme dospěli jak během studia dostupným zdrojů, tak díky dotazníkovému průzkumu, který se obracel na veřejnost za účelem zjištění stavu informovanosti.

Úvodní kapitola práce se zabývá tím, jaké existují zdroje financování terorismu. Zde je třeba říci, že se jedná o poměrně náročný úkol, protože převážná část tohoto procesu financování se děje tajně, a proto je těžké se těchto zdrojů dopátrat a říci o nich něco bližšího. Určité prameny informací však naštěstí existují a mohla tak vzniknout i tato kapitola. Jednotlivé způsoby financování mezinárodního terorismu jsou pak v této části vyjmenovány a postupně i podrobněji popsány. Obecně se tyto zdroje dělí na tři základní skupiny a to „financování z legálních, nelegálních zdrojů“ a „zneužití legálních zdrojů“. Je třeba ale zmínit ještě jeden důležitý zdroj financování terorismu, který nespadá ani do jedné ze tří kategorií, a to „státy sponzorující terorismus“.

Další kapitola se pak zabývá procesem financování terorismu. Jejím cílem bylo přiblížit způsoby, kterými peníze proudí do teroristických organizací, a podporují tak jejich činnost. Zde je třeba říci, že teroristé jsou schopni se přizpůsobit moderní době a velmi dobře ovládají i moderní technologie, které jsou pro ně bezpochyby dobrým pomocníkem a představují obrovský přínos. Na druhé straně tak dochází ke ztížení práce pro mezinárodní organizace, které proti terorismu bojují a snaží se zamezit toku financí do všech jeho složek.

Následující část se věnuje již samotnému pojmu krvavé diamanty. Konkrétně pak tomu, jak fungují jako jeden ze zdrojů financování mezinárodního terorismu. V úvodu se tato kapitola pokusila odpovědět na otázku, proč právě diamanty slouží jako velmi dobrý a bohatý zdroj financování mezinárodního terorismu a jsou zde vyjmenovány všechny jejich klady.

Další subkapitola se zabývá představením těch států, které můžeme označit jako světové producenty diamantů. Tyto státy totiž bezpochyby hrají v obchodu s krvavými diamanty významnou roli a pozornost mezinárodních organizací je potřeba zaměřit právě na ně. Je třeba říci, že ve všech těchto státech kvete „šedý“ obchod, který umožňuje neustálý tok financí do mezinárodního terorismu, a tomu je třeba zabránit.

Na tento poznatek navazuje následující podkapitola, která se zabývá tím, jaké aktivity vyvinuly mezinárodní organizace ve snaze o regulaci a kontrolu světového obchodu s diamanty. Jednou z nich byl pokus o certifikování diamantů a jejich označení tak, aby se dal vysledovat jejich původ. Tyto snahy víceméně ztroskotaly a zůstaly na poli úvah a plánů. Do další fáze již nedospěly a dodnes neexistuje mechanismus, který by byl schopen trh s diamanty kontrolovat, a zamezit tak nelegálnímu obchodu s nimi.

Další podkapitola popisuje, jak diamanty slouží jako zdroj financování mezinárodního terorismu. Podle poznatků stoupá význam Afriky na poli obchodu s krvavými diamanty. Zde neustále vzkvétá i samotná těžba konfliktních diamantů a peníze z jejich prodeje proudí do teroristických organizací. Dále je třeba konstatovat, že i to je důsledkem skutečnosti, že systém kontroly opravdu nefunguje a je třeba se jím zabývat a pokusit se jej zlepšit. Pokud se tak nestane, bude terorismus i nadále prosperovat.

Praktická část je postavena na dotazníku. Jeho cílem bylo zjistit, zda veřejnost považuje pojem terorismus za aktuální, zda jím něco říká pojem krvavé diamanty a zda mají představu o způsobech financování mezinárodního terorismu.

Naplnil se můj předpoklad, že veřejnost i teoretikové považují problematiku terorismu za aktuální. Na druhou stranu však veřejnost nezná pojem krvavé diamanty a neví, co si pod ním představit. Zároveň se ale domnívá, že není třeba kontrolovat trh s diamanty a zamezit jeho dalšímu pokračování.

Chceme-li najít řešení, které by pomohlo zlepšit současnou situaci, je třeba se seznámit s nynějším stavem. Terorismus se v 21. století nepochybně změnil. Poznání jeho současné podoby je nezbytné pro zvolení vhodné strategie boje proti terorismu bojovat.

Pokud se pokusíme odpovědět na otázku, proč jsou teroristické činy páčány, je třeba říci, že stále větší množství útoků je páčáno ve jménu náboženství než jménem ideologie či nacionalismu. Zatímco počet revolučních a separatistických hnutí zapletených v teroristických útocích v posledních letech poklesl, náboženské skupiny vytvářejí rostoucí počet organizací, které byly označeny jako pachatelé mezinárodního teroru. Je znepokojující, že dnešní teroristé mají k dispozici mnohem lepší a účinnější zbraně a lidé si neuvědomují, že i když počet útoků klesl, počet obětí naopak rapidně vzrostl.

Jak tedy zamezit dalšímu rozvoji terorismu a snažit se o jeho úplnou likvidaci? Jednou z možností je podpora tzv. prosociálnosti – tedy činnosti vykonávané ve prospěch druhých bez očekávání odměny – ta by mohla být významným hybatelem ke zlepšení vztahů mezi lidmi. Svou nezanedbatelnou úlohu může rovněž sehrát ovlivňování postojů jednotlivců pomocí výchovy a vzdělávání. K tomu by mohla sloužit například škola a výchova žáků k občanství, multikultuře, svobodě vyznání atd. U vnějších postojů, které ovlivňují sociální skupiny (rodina, kultura), je to podobné. Působí na člověka, ovlivňují ho, avšak rozhodnutí, jestli je nějaká věc špatná, nebo není, je na jedinci samotném.³³

Další důležitou roli v boji proti terorismu hrají mezinárodní spolupráce a bezpečnostní a zpravodajské složky jednotlivých států. Jejich vzájemná dohoda o tom, které organizace jsou skutečně teroristické, a následná blokáce finančních zdrojů těchto skupin mohou vést k účelnému potírání tohoto druhu zločinu. K zamezení může dopomoci i působení na ideovou rovinu terorismu a postupné přesvědčování zástupců teroristických organizací, že násilí není jediným správným řešením problémů. Nebo rovněž působení na rovinu ekonomickou, která by měla odstranit ekonomické nedostatky, či na rovinu politickou, jejíž úlohou je změna vládnoucího systému zejména v islámských zemích.

Bohužel je stále více pravděpodobné, že se terorismus ani v následujících letech nepodaří zcela vymýtit, a že obavy z možné hrozby dalších teroristických útoků jsou více než na místě. Hlavním cílem by bezpochyby mělo být omezení finančních zdrojů. Pokud by do organizací přestaly proudit peníze, terorismus by postupně zcela vymizel.

Johnston a Nedelescu³⁴ dále uvádějí doporučení Finančního akčního výboru proti praní peněz (FATF)³⁵ jednotlivým zemím:

- ♦ podniknout neprodleně kroky k ratifikaci a implementování příslušných dokumentů Spojených národů
- ♦ zavést pravidla zamezující praní peněz na alternativní peněžní systémy

³³ MARUŠINCOVÁ L.: *Terorismus - problém minulosti i současnosti* - http://is.muni.cz/th/237347/pdf_b/Bakalarska_prace_237347.txt, 2009

³⁴ JOHNSTON, R. B., NEDELESCU, O. M.: *The Impact of Terrorism on Financial Markets*. - <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2005/wp0560.pdf>, 2005, str. 15

³⁵ *Angl. Financial Action Task Force on Money Laundering*

- ◆ kriminalizovat financování terorismu a teroristické akty³⁶
- ◆ zaznamenat finanční transakce podezřelé z napojení na teroristické subjekty
- ◆ poskytovat co nejširší podpory ostatním zemím v oblasti prosazování práva a místním úřadům ve vyšetřování financování terorismu
- ◆ rozšířit opatření o nutné identifikaci účastníků bezhotovostních převodů
- ◆ zajistit, že subjekty, jako jsou neziskové organizace, nemohou být zneužity k financování terorismu
- ◆ rozpoznat fyzické přeshraniční přesuny hotovosti a směnek na doručitele

Tato opatření jsou jistě krokem správným směrem. V globalizované světové ekonomice dnešní doby však jejich realizace s sebou nese jeden zásadní problém. Aby tato opatření byla plně funkční, musí je respektovat světové společenství jako celek.

Podle zatím posledního prohlášení FATFu z února 2010³⁷ následující země vykazují výrazné nedostatky v jejich AML/CFT systému.

- ◆ Írán
- ◆ Angola
- ◆ Korejská lidově demokratická republika
- ◆ Ekvádor
- ◆ Etiopie
- ◆ Pákistán
- ◆ Turkmenistán
- ◆ Sv. Tomáš a Princův ostrov

³⁶ Doporučení FATFu ještě v tomto bodě obsahovalo i kriminalizování teroristických organizací. Definovat teroristickou organizaci je však z právního hlediska velmi komplikované. Je ji jakákoli organizace, která spáchá teroristický útok byt' jen jednou? Či se na přípravě takového útoku bude podílet? Jdou za teroristické organizace považovat politické strany, vládnoucí zrovna v jednotlivých státech? Z důvodu značné problematičnosti byl tento pojem z doporučení pro účely této práce vypuštěn.

³⁷ FATF (Finanční akční výbor proti praní peněz): Zpráva o činnosti Finančního analytického útvaru za rok 2009 - http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/ZOC_2009_arial_barevne_ricci.pdf, 2010

Na první pohled je zřejmé, že i tato relativně malá skupina států může světový boj proti financování terorismu značně zkomplikovat. Je tomu tak zejména kvůli geografické poloze většiny států či geopolitické situaci v jejich regionech a množství teroristických uskupení páčajících v příslušném regionu terorismus.

Bojovat proti financování terorismu je důležité za všech okolností a je třeba ze strany mezinárodního společenství vyvíjet tlak na tyto státy, aby začaly s FATFem spolupracovat a plnit AML/CFT doporučené standardy.

Závěrem lze říci, že po zjištění názorů veřejnosti a odborníků je třeba přisoudit protiteroristické politice určitou prioritu, jelikož některá její opatření působí proti ostatním cílům hospodářské politiky. Dále je důležité dodržovat AML/CFT v rámci celosvětového společenství a doporučení FATFu.

Bezpochyby se však jedná o dlouhodobou záležitost a situace v současné době příliš nenaznačuje, že by měla být v nejbližší době vyřešena. Shledávám potřebným více rozvířít zájem veřejnosti o problematiku terorismu a zároveň donutit k větší snaze i mezinárodní organizace. Dále je třeba kontrolovat světový trh a zamezit dalšímu obchodu nejen s krvavými diamanty, ale i s dalšími vzácnými surovinami, které pro své účely teroristické organizace využívají.

Seznam grafů, obrázků a tabulek

Seznam grafů

Graf 1: Otázka číslo 1: Jste muž nebo žena?	30
Graf 2: Otázka číslo 2: Kolik Vám je let?	31
Graf 3: Otázka číslo 3: Je podle Vás téma terorismu dodnes aktuální?	32
Graf 4: Otázka číslo 4: Jakými způsoby je podle vás financován mezinárodní terorismus?	35
Graf 5: Otázka číslo 5: Říká vám něco pojem „krvavé diamanty“?	37
Graf 6: Otázka číslo 7: Domníváte se, že je potřeba kontrolovat obchod s krvavými diamanty, a zamezit tak dalšímu toku financí do mezinárodního terorismu?	38

Seznam obrázků

Obrázek 1: Co plní pokladnice Tálibánu.....	27
---	----

Seznam tabulek

Tabulka 1: Zdroje příjmů teroristických organizací.....	22
---	----

Seznam literatury

AMBASSADOR BINDENAGEL J. D., Former U.S. Special Negotiator for Conflict Diamonds. *Conflict Diamonds* [online].

Dostupné z www: <http://www.diamondfacts.org/conflict/background.html>

(citováno 28.3.2012)

BANNON, I., COLLIER, P.: *Natural Resources and Violent Conflict*. Washington DC. 2003, nakladatelství The World Bank. ISBN 0-8213-5503-1.

BRZYBOHATÝ, M.: *Úvod do problematiky terorismu a antiterorismu*. Praha. 1995.

ISBN 80-85981-13-0

CARR, C.: *Dějiny terorismu: dějiny války proti civilistům*. Praha: Práh. 2002.

ISBN 80-7252-063-6.

CHOSSUDOVSKY M.: *Financování terorismu* [online]. 2012.

Dostupné z www: <http://www.exopolitika.cz/news/financovani-terorismu/> (citováno 7.4.2012)

DVOŘÁK, V.: *Financování terorismu* [online]. 2009.

Dostupné z www: <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx>

(citováno 28.3.2012)

EICHLER, J.: *Globální terorismus jako nejvýznamnější bezpečnostní hrozba současnosti* [online].

2004. Teoretický časopis armády ČR: Vojenské rozhledy, ročník 13 (45).

Dostupné z www: http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/_2004/rozhledy2004-1.pdf

(citováno 24.4.2012)

EICHLER, J.: *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: AVIS. 2006.

ISBN 80-7278-326-2.

EKONOM, č. 46/2002: *Zdroje příjmů teroristických organizací*, s. 26

FATF (Finanční akční výbor proti praní peněz): *Zpráva o činnosti Finančního analytického útvaru za rok 2009* [online]. 2010.

Dostupné z www: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/ZOC_2009_arial_barevne_ricci.pdf (citováno 25.4.2012)

G-2 BULLETIN, WASHINGTON D.C./USA, GORDON T.: *Bin-Ládinův systém financování terorismu odhalen* [online]. 2008.

Dostupné z www: <http://www.velkaepocha.sk/200810136272/Bin-Ladinuv-system-financovani-terorismu-odhalen.html> (citováno 24.3.2012)

GRAPHIC NEWS: *Pakistan: Taliban funding* [online]. Dostupné z www:

<http://www.graphicnews.com/search/search.php?search=all&description=taliban&category=Curent+Affairs/> (citováno 4.1.2012)

HUMAN RIGHTS WATCH: *Deliberate Chaos: Ongoing Human Rights Abuses in the Marange Diamond Fields of Zimbabwe* [online]. 2010.

Dostupné z www: http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/zimbabwe0610webcover_0.pdf (citováno 24.3.2012)

IDNES: *Krvavé diamanty: drahocenné kameny stále přinášejí utrpení a smrt* [online]. 2010.

Dostupné z www: http://zpravy.idnes.cz/krvave-diamanty-drahocenne-kameny-stale-prinaseji-utrpeni-a-smrt-py7-/zahranicni.aspx?c=A100707_154731_zahranicni_ipl (citováno 27.4.2012)

JOHNSTON, R. B., NEDELESCU, O. M.: *The Impact of Terrorism on Financial Markets. International Monetary Fund, Monetary and Financial Systems Department* [online]. 2005.

Dostupné z www: <http://www.imf.org/external/pubsft/wp/2005/wp0560.pdf> (citováno 22.4.2012)

KOL. AUTORŮ: *Terorismus a my, ochrana před hrozbou moderní doby*. Praha: Computer press. 2001. ISBN 80-7226-584-9.

KREJČÍ, O.: *Mezinárodní politika*. Praha: Ekopress. 2007. ISBN 80-8692-921-3

LISOŇ, M., STIERANKA, J.: *Organizovaná kriminalita v Slovenskej republike*. Akadémia Polícieho zboru v Bratislave. 2004. ISBN: 80-8054-315-1

LUJALA P., GLEDTISCH N. P., GILMORE E., RØD J. K.: *Conflict Diamonds: A New Dataset* [online]. 2005. Dostupné z www: <http://www.mendeley.com/research/conflict-diamonds-new-dataset/> (citováno 6.4.2012)

MAIL ONLINE, News: *Naomi Campbell and blood diamonds from an African dictator* [online]. 2010. Dostupné z www: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1300635/Naomi-Campbell-gives-evidence-Charles-Taylor-war-crimes-tribunal.html> (citováno 13.4.2012)

MARUŠINCOVÁ L.: *Terorismus - problém minulosti i současnosti* [online]. 2009. Dostupné z www: http://is.muni.cz/th/237347/pedf_b/Bakalarska_prace_237347.txt (citováno 29.4.2012)

PIKE J.: *Al-Qa'ida (The Base)* [online]. 2009. Dostupné z www: <http://www.fas.org/irp/world/para/ladin.htm> (citováno 28.4.2012)

PIKNA, B.: *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*. Praha: Linde, a.s. 2006. ISBN 80-7201-61-50

UNITED NATIONS, Agenda of General Assembly: *The Role of Diamonds* [online]. Dostupné z www: http://www.kimberleyprocess.com/documents/united_nations_en.html (citováno 11.4.2012)

UNITED NATIONS, Department of Political Affairs, New York. *Conflict Diamonds* [online]. 2009. Dostupné z www: <http://www.un.org/peace/africa/Diamond.html> (citováno 2.4.2012)

ZEMAN, J. *Terorismus: historicko-psychologická studie*. Praha: Triton. 2002. ISBN 80-7254-305-9.

Přílohy

Příloha 1: Seznam teroristických organizací

Mezi nejznámější teroristické organizace (podle západního pojetí) patří, či patřily:³⁸

- ◆ Óm šinrikjó (japonská náboženská teroristická organizace (sekta), která roku 1995 provedla útok bojovým plynem na tokijské metro)
- ◆ Hizballáh (libanonská militantní organizace, označovaná mnohými západními médii i vládami za teroristickou, zajišťuje část veřejných statků v Libanonu)
- ◆ Hamas (palestinská militantní organizace, která odmítá uznat Izrael a používá proti němu teroristické praktiky; na území palestinské samosprávy působí jako politická strana, buduje zde veřejné statky a zajišťuje jejich chod)
- ◆ Fatah (pouze ozbrojené křídlo, palestinská organizace, umírněnější než Hamas, souhlasí s uznáním Izraele)
- ◆ Islámský džihád (extremistická teroristická skupina, jež se odštěpila od egyptského Muslimského bratrstva)
- ◆ Al-Káida (světová teroristická organizace, včele s Usámou Bin Ládinem usiluje o zničení Západu a vytvoření celosvětové islámské republiky)
- ◆ ETA (španělská teroristická organizace, usilující o odtržení Baskicka)
- ◆ GIA (islámská extremistická skupina usilující o svržení sekulární alžírské vlády a její nahrazení islámským státem)
- ◆ RUF (muslimská skupina pokoušející se o převrat)
- ◆ IRA (severoírská teroristická organizace, usilující o sjednocení Irska) - dnes oficiálně rozpuštěna a odzbrojena

³⁸ SPECIAL WARFARE: *Teroristické organizace podle států* - <http://www.specwar.info/terorismus/teroristicke-organizace/>

Příloha 2: Seznam států, které údajně podporují terorismus

- ◆ Irák - teroristické akce, které podnikal režim Saddáma Husajna zejména proti Íránu a Spojeným státům
- ◆ Írán - akce na Blízkém a Středním Východě a proti Izraeli
- ◆ Kuba - skupiny ze zemí Latinské Ameriky, zejména Kolumbie a baskické ETA
- ◆ Libye - evropské teroristické skupiny v Evropě (IRA), Africe a podpora protiizraelských organizací
- ◆ Sýrie - teroristické akce zaměřené proti Izraeli a Turecku (podpora PKK)
- ◆ Súdán - podpora svaté války islámu (džihád)
- ◆ Korejská lidově demokratická republika - vlastní teroristické akce, podpora asijských skupin
- ◆ Afghánistán - dřívější vláda Tálibánu podporovala džihád, po útocích z 11. září 2001 byl Tálibán Spojenými státy obviněn z ukrývání Usáma bin Ládina a po selhání jednání a nevojenských prostředků zahájila americká armáda operaci Trvalá svoboda
- ◆ USA - podpora terorismu například v některých státech Střední Ameriky (Salvador, Nikaragua³⁹)

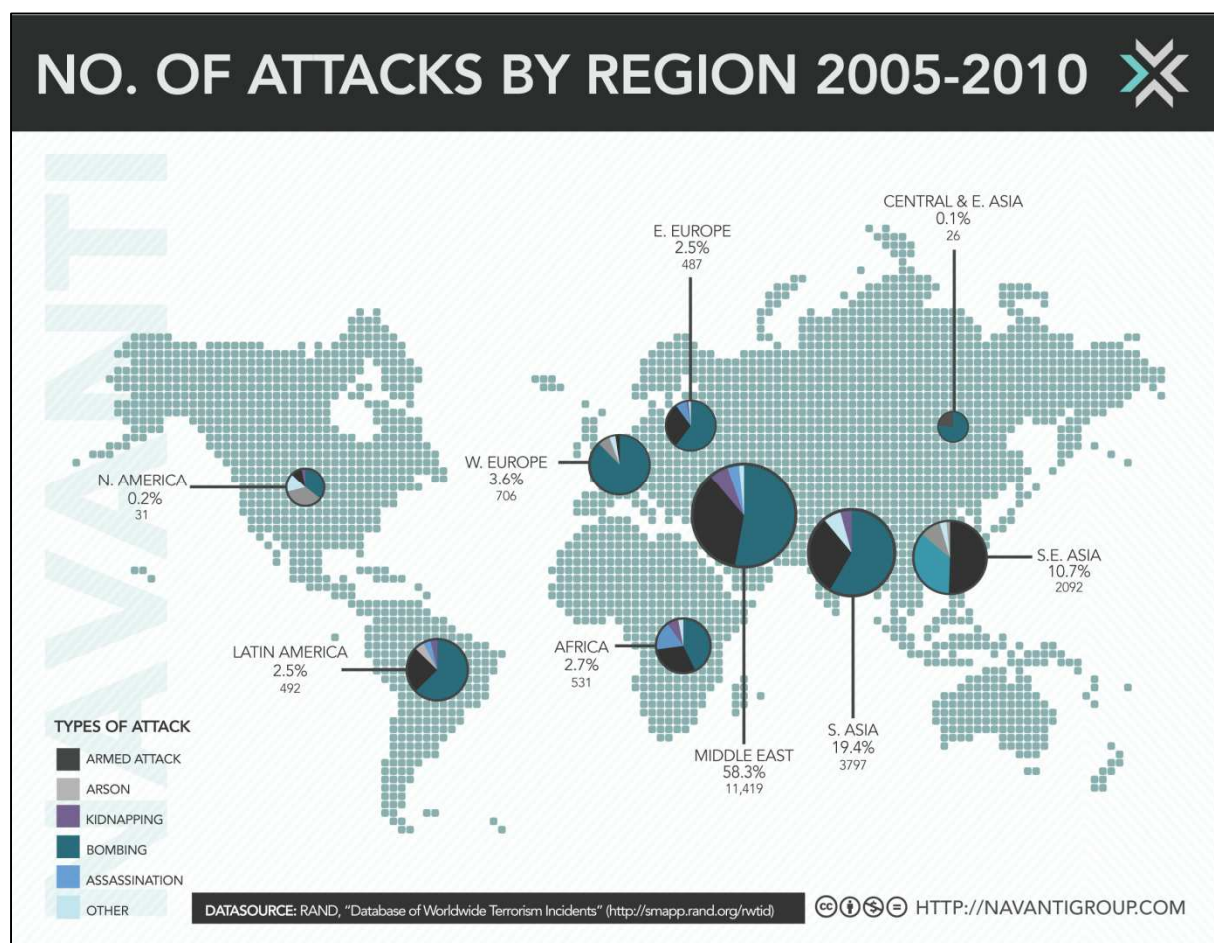
³⁹ VÁLKA.CZ: Terorismus - http://www.valka.cz/clanek_346.html, 2001

Příloha 3: Světoví producenti diamantů

Zdroj: <http://www.info-diamond.co.uk/rough/diamond-producer.html>

Příloha 4: Počet útoků podle regionu v letech 2005 - 2010

Zdroj: <http://navantigroup.com/content/number-terrorist-attacks-region-2005-2010>